

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődékek a magyar korona országainak területén.

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK:

I. KERÜLET (VÁR).

Magyar kir. Államnyomda,
Nándor-tér 1.
Egyetemi nyomda,
Iskola-tér 3.
Szent Gellért-nyomda,
Döbrentey-utca 18.

II. KERÜLET (VIZIVÁROS).

Bagó M. és Fia,
Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
Varkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.),
Albrecht-út 5.

III. KERÜLET (Ó-BUDA).

Bartalits Imre,
Lajos-utca.
Bichler I.,
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton,
Serfőző-utca 10.

IV. KERÜLET (BELVÁROS).

Anglo-Nyomda (Kohn T.),
Gránátos-utca 20.
Athenaeum, irod. és nyom-
dai részv.-társaság,
Ferencziak-tere 3.
Buschmann, Ferencz,
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy.
irod. int. és könyvny.,
Egyetem-utca 4.
Grosz Bertalan és Varga
Endre,
Lipót-utca 43.
Goszler Gyula,
Aranykéz-utca 1.
Hedvig S.,
Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet.
Zöldfa-utca 43.
Mercur kő- és könyv-
nyomda,
Egyetem-tér 5.
Nagy Sándor,
Papnövelde-utca 8.
Országgyűlési Értesítő
Nyomdája,
Megyeház-utca 11-13.

Pallas, irodalmi és nyom-
dai részvénytársaság,
Kecskeméti-utca 6.

Pardavy József,
Lipót-utca 6.
Poldini Ede és Társa,
Ferencz József-rakpart 32.
Süsz Dávid,
Haltér 5.
Ullmann József,
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és Fiai,
Sarkantyús-utca 3.

V. KER. (LIPÓTVÁROS).

Bendiner A.,
Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch,
Bálvány-utca 12.
Fuchs Samu és Társa,
Kálmán-utca 15/b.
Gansel Zsigmond
»Minerva«-nyomda,
Sas-utca 29.
Hornyánszky Viktor,
Arany János-utca 1.
Hungaria könyvnyomda
és kiadó-üzlet,
Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
Vadász-utca 26.
Kaufmann József,
Józseftér 13.
Károlyi György,
Rudolf-rakpart 7.
Kertész József,
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
Váci-körút 78.
Löw Ede,
Váci-körút 80.
Márkus Samu,
Gyapju-utca 6.
Orsz. központi községi
nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.

Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság,
Hold-utca 7.

Pesti Lloyd-Társulat
Könyvnyomdája,
Dorottya-utca 14.

Pollák M. Miksa,
Bálvány-utca 21.
Preszburg Frigyes,
Arany János-utca 14.

Spitzer és Fischer,
Nádor-utca 17.

Schlesinger és Kleinberger
Bálvány-utca 18.

Vayda és Hamburger,
Nádor-utca 19.
Weizsmann (sz. Laszk) E.,
Nádor-utca 18.

VI. KER. (TERÉZVÁROS).

Beck és Vas,
Király-utca 58.
Özv. Borúth Elemérné
Mozsár-utca 8.

Budapesti könyvnyomda-
és kiadó-szövetkezet,
Kemnitzer-utca

Bróza Ottó,
Váci-körút 17.

»Corvina«-nyomda
Révay-utca 14.

»Európa« irodalmi és
nyomdai részv.-társ.
Ó-utca 12.

Engel S. Zsigmond,
Lovag-utca 7.

Fővárosi könyvnyomda-
vonalozó- és könyv-
kötő-részvénytársaság,
Podmaniczky-utca 37.

Goldstein Albert,
Szerecsen-utca 7.

Gutenberg-Nyomda,
Gyár-utca 31.

Herrman Ignác,
Laudon-utca 10.
»Kosmos« műintézet, kő-
és könyvnyomda r.-t.
Aradi-utca 8.

Klauber és Singer
Lázár-utca 8.

Krömer Alajos,
Gyár-utca 20.

Kronstein Ármin,
Új-utca 34.

Kunusy Vilmos és Fia,
Teréz-körút 38.

Löbl Dávid,
Andrássy-út 19. és Sze-
recsen-utca 20-24.

Magy. kir. államvasutak
menetjegy-nyomdája,
Csengery-utca 33.

Mahrer Testvérek,
Szerecsen-utca (államv.
nyugdíjint. palotája).

Markovits és Garai,
Lázár-utca 13.

Nagel István,
Dessewffy-utca 21.

Neumayer Ede,
Szerecsen-utca 35.

Posner K. Lajos és Fia,
Csengery-utca 31.

Pollacsek Mór,
Révai-utca 5.

Quittner József,
Szerecsen-utca 1.

Rigler József Ede,
Rózsa-utca 55.

»Unio«-könyvnyomda
közkereseti társaság
Dalnok-utca 3.

VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)

Deutsch József,
Károly-körút 7.

Eckstein és Neufeld
Erzsébet-körút 29.

Garai Mór,
Károly-körút 8.

Heimlich és Händler
Király-utca 49.

Hunnia-Könyvnyomda.
(Tulajdonos: Münz M.)
Rombach-utca 1.

Löbl Mór,
Király-utca 13.

Löblovitz Zsigmond,
Csömöri-út 54.

Neuwald Illés,
Dohány-utca 44.

»Pannonia«-nyomda
Rombach-utca 8.

Eisner Géza és Bihari Mór,
Síp-utca 4.

Pitzger Izidor,
Kazinczy-utca 35.

Propper Leó,
Erzsébet-körút 22.

Zeisler M.,
István-tér 17.

VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS)

»Budapesti Hirlap«
nyomdája,
Rökk Szilárd-utca 4.

Fritz Ármin,
József-körút 9.

Magyar Nyomda,
(Szemere A. és Tsa)
József-utca 45.

Rózsa Kálmán és neje,
Szentkirályi-utca 30.

Weissenberg Ármin,
Eszterházy-utca 16.

IX. KER. (FERENCZVÁROS).

Engelmann Mór,
Lónyay-utca 7.

»Patria« nyomda-rész-
vény-társaság,
Üllői-út 25.

X. KER. (KÖBÁNYA).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.

BETŰÖNTŐDÉK:

Államnyomda.

Athenaeum.

Első Magyar Betűöntőde
Részvénytársaság,
VI., Dessewffy-utca 32.

Egyetemi nyomda.

Fischer és Mika,
VII., Király-utca 83.

Franklin-Társulat,
könyvnyomda r.-t.

Pallas,

Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt = 4 kor., félévre 1 frt = 2 kor.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csongrád. Schwarz Sándor. »Tiszavidék« nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. »Csongrádi Híradó« nyomdája (tul.: Hegyi Antal).	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Marton. Dick Ede.	Munkács. Üzv. Blayer Pinkász nést fia Farkas Kálmán. »Munkács« könyvnyomdája, könyv- és papírkereskedése: Kozma és Grünstein.
Aisó-Kubin. Schneider Dezső.	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők Béla.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. Győregyházmegyei könyvnyomda. »Pannonia« könyvnyomd. (tulajd. Haar és Raab)	Kis-Várda. Berger Ignác.	Muraszombat. Grünbaum Márk.
Apatin. Szavadill József.	Debreczen. »Csokonai« nyomda- és kiadó-részvény-társaság. »Debreczeni Ellenőre« ny. »Debreczen« nyomda. Ifj. Gyürky Sándor. Kutasi Imre. László Albert. Városi nyomda.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kolozsvár. Gombos és Sztupjár. »Ellenzék« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődés« nyomda. Lehmann V. Sándor. »Magyar Polgár« nyomd. Polcz Albert. Stratzinger G.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Arad. Aradi nyomda- részvény-társaság.	Deés. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Kömárom. Rónai Frigyes. Özv. Krausz Ignáczné. »Petőfi« nyomd. Spitzer Sándor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Keresztes Ferenc »Haladás« nyomdája.
Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskat Miksa.	Detta. Heldenwanger József.	Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda. Voltz H.	Körmend. Részvény nyomda.	Nagy-Becskekerek. Grcsits I. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.). Scheinberger Ignác.
Román gör. kel. egyház-megye nyomdája. Róthy Lipót és Fia. Varga és Társa. I. aradi amerikai gyors-sajtónyomda.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Hajdu-Böszörmény. Szabó József.	Körmöcbánya. Joerges A. üz. és fia.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Abrudbánya. Policzer Zs.	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Köszeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Enyed. Cirner J. József. Wokál János.
Aranyos-Maróth. Részvénynyomda. (Felszámolás alatt.)	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Halus. Práger Ferencz.	Kula. Berkovics Márkus.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics József. Weisz L. és F.
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Ditró. Ditró és Szárhegy közseg-gek nyomdája.	Hatvan. Hoffmann J. Hódmező-Vásárhely. »Hungaria« nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Kún-Szt-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond és Társa.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streintz Gyula.	Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Léva. Nyitrai és Társa. Dukesz Lipót.	Nagy-Kikinda. Jokly L. Milenkovits István. Radák János.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Balassagyarmati könyvnyomda-részv.-társ.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszit. Mermelstein Fülöp.	Lippa. Povázsay Sándor. Zách József.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Balászfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Duna-Szerdahely. Goldstein Józsuá. Adler Netli.	Igló. Schmidt József.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Bártfa. Blayer M.	Eger. Érseki lyc. nyomda. Egri könyvnyomda-részvény-társaság. Löw Sámuel.	Ipolyság. Neumann Jakab.	Losoncz. Kármán-könyvnyomda. Losonczy Sándor és Társa. Roth Simon.	Nagy-Rőcze. Künstler Soma.
Battonya. Hungária-nyomda, tulajd.: Gaál Vilmos.	Eperjes. Pannonia-nyomda, tulajdonos: Hedry Bertalan és Stehr D. Kósch Árpád. Érsekújvár. Winter Zsigmond. Leuchter Sámuel.	Jászberény. Brünauer Adolf és társa	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz Hermann.	Nagy-Szalonta. Reich Jakob. Adler Jakob.
Békés. Povázsay László. Özv. Már Józsefné. Báró Drechsel Géza.	Ér-Mihályfalva. Beck Adolf.	Kabold. Deutsch Mózes.	Magyar-Óvár. Czéh Lajos.	Nagy-Szeben. Krafft C. Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny
Békés-Csaba. »Corvina« ny. (Szihelszky József.)	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kalocsa. Werner Ferencz. Malatin Antal.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon. Wiener Nathán.
Lepage Lajos. Povázsay Sándor és Guszt.	Esztergom. Buzarovits Gusztáv. Gerenday József »Hunnia« nyomdája. Lalszky János. Tábor Adolf.	Kaposvár. Hagelmann Károly. Jancsovics Gyuláné. Kéthelyi Miksa. Magyar János.	Malaczká. Wiesner Alfréd.	Nagy-Szőlős. Zinner Mór.
Belényes. Süssmann Lázár.	Fehértéplom. Wunder J.	Kapuvár. Buxbaum József.	Márgitta. Klein Lipót.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Beszterce. Botschar T. Orendi Károly.	Felső-Eör. Schodisch Lajos.	Karánsebes. Oréhoja Antal. Karánsebesi gör. kel. róm. egyházmegye nyomdája.	Mármaros-Sziget. Deutsch és Berger. Blumenfeld és Dávid. Részvény-nyomda. Wider Mendel.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroksa.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Karczag. Szódi Miksa. Pauncz Mór »Haladás« könyvnyomdája.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda. Grün Vilmos gyorsajtó-nyomdája.	Nagyvárad. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Laszky Ármin. Láng József. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. »Szigligeti« nyomda r.-t. Pauker Dániel.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakob.	Fogaras. Thierfeld Lipót.	Kassá. Özv. Lippóczy Józsefné. Bernovics Gusztáv. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nemet-Bogsán. Zeier J.
Bicske. Lederer Hermann.	Galánta. Első galántai könyvnyomda és papírraktár.	Késkemet. Sziládi László. Tóth László. »Pannonia« nyomda.	Medgyes. Reissenberger G. A.	Német-Palánka. Kristófek József.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Galgóc. Sternér Adolf. Seidl Jakob.	Késmárk. Kling János. Sauter Pál.	Mézötvár. Gyikó Károly.	Nyiregyháza. Jóba Elek. Piringer János.
Brassó. Gótt János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Theochár. »Közművelődés« nyomda.	Gyergyakab Márton. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Betegh Pál és Mester János.	Kis-Czell. Menyhárt Julia. Kézdi-Vásárhely. Ifj. Jancsó Mózes. Betegh Pál és Mester János	Módos. Staitz György.	
Brezsnóbánya. Kreisler J.	Gyoma. Kner Izidor.	Kis-Kún-Félegyháza. Renezay József.	Mohács. Blandi János. Rosenthal Márk	
Buziás. Ullmann F.	Gyöngy. Krausz N.		Moór. Völgyi Lajos.	
Csákova. Chudy Testvérek.				
Csáktornya. Fischel Fülöp.				
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.				
Csikszereda. Györgyjakab Márton. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Betegh Pál és Mester János.				
Csorna. Neumann Samu.				

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

V. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1895 MÁJUS

5. SZÁM

Egyleti statisztikánk.

»Magyarországi könyvnyomdász-statisztika. — Felvétel az 1894. év október, november és december hónapjaiban. Kiadja a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete.« Ily című, nagy 4-rét alakú, 36 oldalra terjedő, igen nagy gonddal kiállított füzettel lepte meg az anya-egylet vezetősége tagjait hűsvéti ajándékképp.

Nagy és nehéz munka ez, melynek készítéseért az illetőknek elismeréssel kell adoznunk; de valljuk meg mindjárt, hogy e nehéz munka fáradsága teljesen kárba veszett. Kárba veszett azért, mert a mi statisztikánk nemcsak hiányos és hamis adatokban bővelkedik, hanem mivel fölvételénél még a legegyszerűbb szabályokat sem tartották szem előtt, a melyek pedig ily fölvételeknél egyedül biztosítják a hasznavehetőséget. Tökéletes statisztikát eddig még nem ismerünk; minden fölvétel igyekszik lehetőleg közel jutni a valóság határához. Ha tehát a legmesszebbmenő erkölcsi és anyagi tényezők által támogatott állami és város-hatósági fölvételek sem menttek a hiányoktól és hamis bemondásoktól, úgy a mi statisztikánktól, mint magánvállalkozástól, sem követelhetünk kifogástalan eredményt. Azonban körültekintőbb eljárás mellett el lehetett volna kerülni sok hibás feljegyzést, a mint hogy már birunk is minőségileg sikerültebb fölvételekkel.

Kardinális hibája a nevezett statisztikának, hogy azt három hónapra terjedő időközben vették fel; úgy tudjuk, hogy statisztikát egy meghatározott napon szokás fölvenni és hogy a beküldésre legföljebb nyolcz napi határidő van adva. E három hónapi időköz hasznavehetetlenné teszi az egész, nagy fáradsággal összegyűjtött anyagot.

Azután ez az anyag emészthetetlen formában, terjedelmes táblázatokban van a számokkal éppen nem rokonszenvező laikus olvasónak feltálva. Manapság a statisztikusok csak a legszükségesebbet szorítják tabellába, máskülönben pedig kommentálás útján iparkodnak tényleg nehezen emészthető munkájukat az általánosságnak élvezhetővé tenni. Ezt kérjük egy jövődöbeli fölvételnél tekintetbe venni és a személyzeti statisztikát, valamint a kereseti viszonyokat föltüntető adatokat és a gépberendezésre vonatkozókat mindenesetre külön-külön kidolgozni.

Egyáltalán azt javasolnánk, hogy ily fölvételek bizonyos rendszerességgel történnének; így a személyzeti statisztikát okvetlenül minden évben föl kellene venni, míg a kereseti statisztika, valamint a fölszerelés iránt való fölvétel elégséges lenne minden öt-öt évben. Így aztán idővel elérhetnénk ezéülünk ideálját, t. i. hogy a valósághoz közel járó hű képet nyernénk viszonyainkról.

Volna még több kifogásolni valónk. Így pl. helyén való lett volna a városok nevei mellé zárójel közé odatenni a lakosság számát, ilykép módot nyujtva arra, hogy a hozzáértő olvasó *kulturális* tekintetben kombinációkat tehetett volna a nyomdák elterjedését illetőleg. A munka tanulmányozását olyannyira nehezítő dualizmus még az »Üzemerő« rovatra is kiterjed; pedig itten lehetett volna könnyíteni a dolgon olyformán, hogy pl. *a*-val megjelöljük a kézi erőt, *b*-vel a gőzt, *c*-vel a légszeszt s így tovább. Hanem hát persze, csak a dualizmus »elvének« megmentése volt itt irányadó.

Hogy a vidéken, külön korrektor hiányában, vagy a főnök maga vagy az ügyvezető olvassa rendszerint a korrekturákat, az ismeretes dolog s kár volt únos-untig minden egyes esetenél külön megjegyezni.

Ezek apró észrevételeink; azonban még egy főhibában szenved statisztikánk és ez az, hogy nem lett fölvéve a családi állapot, t. i. hogy hány nő és hány nőtelen van. E cikk írója már ezelőtt tiz évvel indítványozta, hogy vezetessék rendszeres nyilvántartás a nő és nőtlen egyleti tagok álladékaról. Az indítvány el is lett fogadva, de bizony azt máig sem vitték keresztül. Pedig, ha ez a nyilvántartás megvolna, mily jó segédeszköz lenne ez a most oly nagy port fölvert özvegy-segély megállapításának kérdésében. Persze, a mikor olyan anarkisztikus izű, egyletünket alapjában felforgató határozatokat hozunk, mint a hűsvéti kongresszus, nincs szükségünk semmiféle statisztikára.

Azzal a kívánsággal zárjuk megjegyzéseinket, hogy egyleti vezetőségünk ápolja és fejleszse az eddiginél hathatósabb mértékben a statisztikát, mert a rideg számok meggyőzőbben beszélnek minden, még oly szépen hangzó frázisnál. Használjuk fel tehát a számokban rejlő nagy hatalmat igazságos ügyünk előmozdítására és fáradozásaink dús gyümölcsöket fognak teremni.

Faragó.

Régi könyvnyomtatók és azok műveiről.

Második és befejező közlemény.

A többi négy munkának eredete oly nevekkal áll kapcsolatban, melyek közül a három első a szorosabban vett hazai, a negyedik pedig az egész művelt világ könyvnyomatói között a legkiválóbbak közé tartoznak.

Honterus, Heltai, Szenczi Kertész Ábrahám és az örökhirű Elzevir!

E nevek említésénél, igaz, hogy nagy részben küzdelmes, de lényegében ideális korszakba vezetnek gondolataink. Az emberiség egy jó része akkor, az anyagiságon fölülemelkedve, mindenben az igazságot kereste. Nemcsak a tudományban és művészetben, de az isteni kinyilatkoztatásban is. Keresték, mennyi ez utóbbiban a valódi, hamisítatlan igazság és mennyi az idők folyamán, emberi gyarlóság és emberi számitásból hozzáátaldott, a lényegét meghamisító, fölösleges czikornya.

És az igazság kiderítése körül hatalmas szolgálatot tett a renaissance egyik legfontosabb találmánya: a könyvnyomtatás. A kik eszméiknek termékenyítő erőt akartak szerezni, vagy maguk álltak a könyvnyomtatás munkásai közé, vagy egy-egy ilyen kiválóbb munkással szoros kapcsolatba léptek.

Ilyen buzgóság vezérelte *Honterus Jánost* is, ki 1534-ben működésbe hozta Brassóban az első, a fogalomnak igazán megfelelő, könyvnyomató műhelyt Erdélyben. 1498-ban született Brassóban, hol atyja, Grass György, tímármester volt. Családi nevét Hontertre változtatva, mely a szász kifejezés szerint orgonavirágot jelent s azt később, a tudósok akkori szokása szerint, latin hangzásúvá, Honterus-szá alakította át. Egyformán kitünő volt, mint tudós, reformátor és pedagógus. 44. a tudományok különböző ágait felölelő, nagyrészen latin, kisebb részben görög, s még kisebb részben német nyelvű munkáiból 11-et nyomtatott Brassóban; a többi, még mielőtt könyvnyomató műhelyét fölállította volna, részben Krakkóban, részben Baselben és Zürichben készült. Ugyancsak az ő idejében, 1546-ban, állíttatott föl az első papirgyár, persze a papírmalom szerény elnevezése alatt, Brassóban, s így a kis Erdély e nevezetes iparág kezdeményezésével a hatalmas Angliát is megelőzte. Honterust kortársai nemcsak kitünő theologusnak, hanem a jogtudomány, történelem, mennyiségtan, földrajz és csillagászat terén is elsőrendű tekintélynek vallották, s mint kiváló szónokot és költőt is becsülték. Magának Luther Mártonnak is azt a dicséretét érdemelte ki, hogy »ő amaz apostol, melyet az Úristen kegyelme Magyarországnak küldött«.*

Érdemei a jelen nemzedék előtt sem halványultak el; mert éppen most indult meg mozgalom az erdélyi szászok között, hogy 1898-ban szülővárosában szobrot emeljenek neki.

A műhelyéből kikerült latin nyelvű, nyolczadrétű könyvecske, melyről itt szólni akarok, halála előtt

* *Nemzet*, 1895. 4495. szám.

(1549) néhány évvel jelent meg s tulajdonképen két, egybekötött munkából áll. A kisebbik, 16 lapra terjedő munkának címe: »Reformatio ecclesiae coronensis ac totius Barcensis provinciae«, a 28 lapra terjedő nagyobbiké »Reformatio ecclesiarum saxonicarum in transylvania«. Az előbbi a brassói és barczasági, az utóbbi pedig az összes erdélyi szász protestáns egyházak szabályzatait tartalmazza. Az elsőnek impressuma az 1543-ik, a másodiké az 1547-dik évet mutatja. A szöveg mindkettőnél végig garmond nagyságú cursivból van szedve, csupán a címek vannak közönséges verzálisokból, ritkítva. Tekintve az akkori kezdetleges viszonyokat, nem lehet csodálkozni, hogy a szöveg betűi nem valami egyenletesek; egyik betű képe kisebb a másikkal; s bizony imitt-amott a cursiv szövegben, valószínűleg szükségből, közönséges verzálisokra akadunk. Sajátságos e könyvben, hogy nem csak a régi nyomtatványokban előforduló összeöntött betűkkel, úgymint ae, st, si, ss, ct, sp vagy fi-vel találkozunk, hanem iu, fa, ti, fu, te, cn, co, nu, ca, ci na, fr betűkkel is. Mindkét munkát renaissance stílus című — az elsőnél egy kaput ábrázolva — díszíti; a másodiknak végén pedig ott van Brassó város címere: kettéosztott paizon korona, alatta gazdag gyökérzetű fatörzs. A nyomás a jó, erős minőségű papirosra még ma is, negyedfél század után, igen jól olvasható. Honterus e könyvében, az akkori szokástól eltérőleg, a custos vagy őrszó a kolumna alján nincs alkalmazva.

Kor szerint következik a hat érdekes könyv közül az egyetlen magyar nyelvű, a Heltai Gáspár-féle »Újtestamentom«.

Heltai Gáspárról, a hazai könyvnyomtatás e híres úttörőjéről, mindeddig nincsen még kiderítve, hogy melyik évben született. Származásáról is csak annyit tudunk, hogy erdélyi szász volt, s neve (Helth) 1543-ban a wittenbergai egyetem tanulói között fordul elő. 1550-ben *Hoffgreff György* szakképzett könyvnyomatóval Kolozsvárt műhelyt rendezett be, mely később, 1553-ban csupán az ő neve alatt, 1554-től 1559-ig pedig Hoffgreff neve alatt s az utóbbi évtől kezdve 1574-ig, Heltai haláláig, ismét ennek neve alatt működik. Utána özvegye, majd hasonnevű fia s végül egyik leánya után való unokája bírják a műhelyt. Mint annyian e korban, ő is mint könyvnyomató, első sorban a reformáció ügyét akarta előmozdítani; mindamellett azonban, a nála készült vallásos munkákon kívül a magyar nyelvű világi irodalomnak is hasznos szolgálatokat tett. Egyik e nemű nevezetes munkája, melyet azonban már özvegye végzett be, a »Chronica az Magyarocnak viselt dolgairól«, a közönségnek sokáig kedvelt olvasmánya volt.

Hogy műhelye jól volt berendezve, bizonyítja az általam ismertető »Újtestamentom« is, mely 1550 első éveiben készült. A kislexikon alakú könyvnek negyedpetittel ritkított szövege meglehetősen alakú cicero mediaevalból, a marginálok pedig petit cursivból vannak szedve. Mint a régi könyveknél szokásos, e munkában is a lapszámolás a kolumna alján, alphabetice történik s fölül csupán az Újtestamentom illető fejezetei, verzál betűkből ritkítva, találunk alkalmazást. Az egyes részek kezdetén ügyesen tervezett renaissance stílus,

emeralakokkal, állatfejekkel, acanthus- vagy bükkfa-levelekkel díszített, világos inicziálok vannak. A csinos záródíszítések szintén ilyen stílusúak. Nyomás és papiros természetesen megsárgult; az utóbbi azonban most is elég szívós és annyi idő után is dicséri készítőjének szolid munkáját. Kár, hogy az értékes könyvnek címlapja, valamint a vége is hiányzik.

Reánk nézve e könyv egyik fő érdekessége betűinek mikéntjében rejlik. Így például, a mi e korban még nem igen szokásos, a hosszú betűkön — á, é, ó, sőt ritkábban az í betűn is — megvan a rendes ékezet; ezek közül azonban a verzálisoknál csupán az É betűn van meg. Az e és é közötti középhang kifejezésére a farkas e betű szolgál. Ő és ü, akár rövid, akár hosszú, csupán o és u, a tetején alkalmazott kis e betűvel. Az sz helyett a görög β-hoz hasonló összeöntött betűt használ; u helyett gyakran v vagy w; viszont v helyett u betűt. A mostani rendes s betűn kívül hosszú f-et is használ; leginkább a szavak végén, vagy pedig ha az s kettőztetve fordul elő. Néha a két hosszú f összeöntve is fordul elő, úgyszintén a hosszú f a t betűvel is. K helyett a szó végén c, valamint a k betű kettőztetésénél is az első mindig c betű. Cs helyett cz-t használ; így: cselekedjék helyett czelekegyéc.

A gyűjteményben a harmadik hazai nyomtatvány 1665-ben Szenczi Kertész Ábrahám nagyszzebeni műhelyében készült. Szenczi Kertész, vagy röviden Kertész Ábrahám, ki világlátott, finom ízlésű könyvnyomató volt, Belgiumban öntetett betűkkel, néhány hazafi, s ezek között különösen iktári gróf Bethlen István pártfogása mellett 1640-ben Nagyváradon fölállította sajtóját, a hol 1660-ig számos magyar és latin nyelvű bölcsészeti és hitvitázó iratot, némelyiket Lorándfi Zsuzsánnának, némelyiket II. Rákóczi György fejedelemnek ajánlva, katekizmust, zsoltáros könyvet a reformátusok használatára; 1643-tól kezdve több évfolyamon keresztül naptárt is nyomtatott. De legnevezetesebb műve a Károli Gáspár-féle biblia volt, melynek nyomtatását azonban a törökök ostroma elől teljes felszerelésével együtt jó eleve Kolozsvárra menekülve, már Kolozsvártt fejezte be; a mint az iktári Bethlen-család fametszetű címérével díszített címlapon említi: Varadon, Kezdettetett nyomtatása a' veszedelem előtt: és el-végeztetet Colosvarat, Szenci K. Abraham által. M.DC.LXI. 2-rét. Kolozsvárról azután 1663-ban Nagyszzebenbe költözködött s ott halt meg 1667-ben, élte végeiglen buzgón munkálkodva. Műhelyét Apafi Mihály fejedelem szerezte meg s 1672-ben a kolozsvári és nagyenyedi kollegiumoknak adományozta.*

A gyűjteményben lévő Kertész-féle nyomtatvány egy 13 cicero széles és 25 cicero hosszú, 139 oldalra terjedő könyv, »Versus sententialis« főcímmel s többnyire ókori remekíróktól kölcsönzött, ABC rendbe helyezett, egyes szavakra és fogalmakra vonatkozó apró latin verseket tartalmaz. A versek mostani fogalmaink szerint is meglehetősen alakított mediaeval-bourgeoisból vannak szedve; az aláírások azonban már olyan petit cursivból, mely egyenletesség tekintet-

* Ballagi Aladár: »A magyar nyomdászat történeti fejlődése.«

ben kivánni valót hágy fenn. Élő lapszámok bourgeoisie verzálisokból, ritkítva; a kolumna aljáról természetesen a custos nem hiányzik. A könyv végén csinos renaissance stílusú záródísz. A címek és aláírások közötti, valamint általán véve az egész beosztás igen helyes. A nyomás, úgyszintén a meglehetősen minőségű papiros, magától érthetően, meg vannak sárgulva.

1580-ban, tehát több mint 300 év előtt, egy *Elzevir* (Elsevier vagy Helsecheviers) Lajos nevű könyvkötő és könyvárus telepedett le a németalföldi Leyda városban s ott egy világhírű könyvnyomató cégnek alapítója lőn. 1587-ben az ottani egyetem épületében könyvkereskedést nyitott, melyet később könyvnyomató műhelylyel egyesített. Hat fia közül öten könyvnyomatók vagy könyvárusok voltak, úgy, hogy a családnak Leydán kívül Hágában s később Amsterdamban és Utrechtben is voltak könyvkereskedéseik vagy könyvnyomató műhelyeik, melyek közül az amsterdami a múlt század elejéig virágzott s a XVII. század közepén oly nevezetes volt, hogy utazók külön a célból fölkeresték, hogy berendezését leirják. Mint könyvnyomató a családban leghíresebb volt Bonaventura, a cég alapítójának hatodik fia, ki unokaöcsésével, Elzevir Ábrahámmal szövetkezve, leydai műhelyében készítette azokat az apró 12-ed és 16-odréti kiadásokat, melyek csinoságuk, tiszta nyomásuk és korrektségük következtében a család hírnevét megalapították s melyekre újabban a könyvárusok és könyvnyomatók, mint felülmulhatatlan mintákra, előszeretettel visszatérnek. S valóban, ha gyűjteményünk legkisebb, de typografiailag legmagasabban álló könyvét tekintjük, a hírnév teljesen indokoltnak látszik.

A kilencz cicero széles, 29 cicero hosszú, 333 oldalra terjedő könyvecskét a leghíresebb Elzevirek, tudniillik Bonaventura és Ábrahám, egyetemi könyvnyomatók, adták ki 1634-ben, Leydában. Címe »Respublica et Statvs Regni Hvgariae« s latin nyelven adja Magyarország leírását, a magyar állam történetét; szól a magyarok eredetéről, a szent korona és koronázás jelentőségéről, az egyházi és politikai hatóságokról; ismerteti Szent István király alaptörvényeit, Róbert Károly decretumait stb. A címlap csinos kivitelű rézmetszet; felső részében két angyal az ország címere fölött a szent koronát tartja; alsó részében pedig egy hun lovast ábrázol, vállán puzdrával, oldalán karddal; bajusztalan, szakálltalan arcza azonban, a mi fogalmaink szerint, inkább laplandi emberre vall. A colonell szövegben a címek verzálisokból, valamint az élő lapszámok is az utóbbiakból vannak szedve. Csinos fejlécek és világos inicziálok díszítik, mely utóbbiak acanthus-fonadék háttérrel bírnak. A remek metszésű Elzevir szövegbetűk, a kitünő beosztás, a szolid hollandi papirosra a tiszta nyomás, ma is mintául szolgálhatnak arra, miként kell nemes egyszerűséggel, túlterhelés nélkül, egyedül a könyvnyomató genialitására bízva, a betűöntőnek a legtöbbszor inkább spekulációra, mint jó ízlésre mutató, sok mellékes cikornyája nélkül, valóban szépet alkotni.

Ez a németalföldi hatás meglátszik némileg régi erdélyi, sőt debreczeni könyvnyomatóinkon is, legkivált pedig Szenczi Kertész Ábrahám munkáin

mindenesetre a gyakoribb érintkezés, a németalföldi egyetemek látogatása következtében. Nem úgy a felvidéki műhelyek s ezek közül a lőcsei Brever-féle nyomtatványokon, melyek a gyakran alkalmazott fölfordított piramishoz hasonló címekkel, valamint a sorok közötti rossz beosztással inkább az akkori német könyvnyomtatók nyomain haladnak.

A szakbeli tudóst, ha egy-egy régi könyv kezébe akad, lebilincseli annak nyelvezete, vagy az előtte netalán új adatok. Minket, kik nemcsak kenyérkeresetből, de hivatásból vagyunk könyvnyomtatók, képzeletben odavarázsol az illető műhelybe. Magunk előtt látjuk a mieinkhez képest nagyon kezdetleges eszközöket. Az idomtalan fasajtót, olykor szekrények helyett zacskókba rakott betűket. Megelevenedik előttünk az, a ki verejtékével e szerény eszközökkel gyakran nemcsak elfogadhatót, de szépet is tudott alkotni. Látjuk őket fáradni, üldöztetés és sokszor nélkülözés közepette; csüggedetlenül szolgálva az emberiség érdekeit: a fölvilágosodást, s terjesztve az igazságot; épp úgy, mint századokkal később ama márczius 15-iki férfiak, eszmékért küzdve és eszméket terjesztve.

Elgondolkozva pályafutásukon, csodáljuk nagyságukat s annál mélyebben érezzük saját törpeségünket! . . .

Ács Mihály és Firtinger Károly.

A háromszínű nyomásról.

(Főlolvasatott a Szakkör 1895. évi április 21-iki havi ülésén.)

Midőn a Szakkör igen tisztelt vezetősége főlolvasást tartására szives fölszólításával kitüntetett: kész örömmel siettem megragadni az alkalmat.

De mielőtt az ismertett tárgy lényegére áttérnék, azt a megjegyzést bátorkodom tenni, hogy a főlolvasások manapság humorisztiko-szatirikus zsánerben történnek, még pedig nemcsak az olyanoknál, a melyeknél megengedhető, sőt talán szükséges is, hanem a szakbeliekénél is. Fölfogásom szerint ez utóbbi főlolvasásoknál szigorúan kellene kerülni a szatirikus, felületes csevegésformába öntött modort és pedig azért, mert hisz a főlolvasásnak tulajdonképen instruktive, tanítóan kell hatnia a hallgatóságra. Azonkívül pedig a főlolvasónak is át kell hatva lennie az általa ismertett dolog egész lényegétől, ismernie kell annak minden csinját-binját s nem szabad túlmenni a tárgylagos ismertetés határán.

Midőn tehát a Grafikai Szemle és az Évkönyv *Madonna della sedia* című műmellékletének bírálatát s az azzal kapcsolatos dolgokat óhajtom előadni, előrebozsátom, hogy elvemhez híven: komolyan és objektive teszem azt, kérve tisztelt szaktársaimat, hogy ha netán ellenvélemény akadna közöttük, sziveskedjenek azt szintén kifejezni.

Mielőtt azonban a felolvasás tárgyának taglalásába bocsátkoznánk, vessünk egy rövid pillantást arra:

hogyan fejlődött a háromszines nyomás művészete addig a fokig, a melyen most áll.

A temérdek ujdonság között, a melyek a sokszorosító művészetek tökéletesítését czélozva, hozzánk a külföldről beözönlenek, megismerkedtünk a háromszínű nyomással is. Ez meglehetősen új találmány. 1890-ben kísérletezett Vogl dr. ezen eljárással *fűnyomás* utján és jó eredménnyel nyilvánosságra is hozta. 1893-ban a müncheni Albert dr. s a szentpétervári államnyomda már eléggé sikerült dolgokat állítottak elő, sőt Kurtz A. Amerikában könyvnyomósajtón nyomtatott három színben s egyes folyóiratokban három lemezről nyomott sikerült autotipiaik jelentek meg s terjedtek szét.

A prágai Husník & Häusler czég mostanáig az egyedüli az összes hasonló intézetek között, a mely megrendelésre háromnyomásos lemezeket készít. Ezek a lemezek meglehetősen jó eredményt adnak s a legvérmesebb reményeket költhetik föl a szakemberben jövőjükre nézve.

Hogy a három alapszínnel a színek minden árnyékolásai elérhetők, azt mindenki tudja; de azt már senki sem merte biztossággal előre megmondani, hogy a könyvnyomósajtón is sikerülni fog a három alapszínnel minden színhatást elérni; mert itt az árnyékolás elérésére csak *szines pontok* váltakoznának fehér hézagokkal.

Már az első kísérlet is meggyőződött arról, hogy a félárnyalatok *pontokra* és *vonalakra* való fölszítása — a mi pedig a könyvnyomói eljárásnál el nem kerülhető — semminemű kellemetlen hatással sem jár a színkeverés helyességére és szépségére, s hogy ennek következtében nem éppen szükséges a megfelelő színkeverés végett a színeket egymás fölé síma rétegekben nyomni, mint az a könyomáshoz szükséges. Mert például a zöld tónust éppen úgy nyerhetjük, ha a sárga és kék pontok közvetlenül egymás mellé esnek, mint mikor azok egymást fődik. Ez a tény az, a melyet egyedül mérvadónak lehet tekinteni a könyvnyomósajtón történt háromszínű nyomáshoz; e nélkül el kellett volna állani az e sajtón való nyomástól.

Ha a lemezek jók, az új eljárás szerint való nyomásuk nagyon egyszerűen történik; minden festékkeverés nélkül pusztán csak a három alapszínt kell vennünk, a melyek együttesen tűrhető fekete színt adnak a kép mélyebb, sötétebb részeihez.

Ennél az eljárásnál azonban, ha technikai nehézségek nem is merülnének föl, a nyomóra nézve nagyon fontos föladat arra figyelni, hogy a festék tisztasága semmiféle behatás által ne befolyásoltassék. E behatások alatt nem szabad csupán a külső behatásokat érteni, hanem a festéknek tökéletesen egyszínűnek kell lennie; azaz: semmi esetre sem szabad más színbe játszania. Így például nem felel meg a czélnak a sárga festék, ha az a vörösbe játszik, vagy a vörös, ha sárga vagy violaszínű árnyalat van benne; épp úgy a kék, ha a violába játszik.

Gyorsajtón való nyomáshoz könnyebben, kézisajtón történőhöz erősebben kell a színeket vennünk, a nyomás maga pedig úgy történik, hogy először a sárgát — a mely fedőszín — nyomjuk, azután a

vöröset és végül a kéket. E kék színnek átlátszónak és áthathatónak (lasirend) kell lennie, úgy, hogy az elsőnek nyomott sárga szín mind a kettőn áttörjön s a színek megfelelő tónusát megadja.

Sokak előtt talán lehetetlennek tűnik föl, hogy a világos sárga szín, midőn nagyon erős vöröset és kéket (tehát violettet) nyomnak fölébe, áttetsző legyen. Igaz ugyan, hogy ha e két utóbbi tiszta színt fehér papirosra és egymás fölé nyomjuk, tiszta sötétviola színt nyerünk, ez azonban feketévé válik, ha előzetesen sárgát is nyomunk.

A legnagyobb gondosságot és figyelmet a vörös szín igényli, mert a vörös nyomólemezt még nem mutat oly erős árnyalatokat, hogy minden hibás dolgot, u. m. a helytelen egyengetést egyrészt, másrészt a rajz finom végpontozatainak egybeolvadását észrevehessük. Csak midőn az utolsó, a kék színt nyomjuk, ismerjük föl tisztán a rajzolatot s egyzersmind a nyomásból származott hibákat is.

Ezért szükséges, — a mit különben minden gépmester tud — hogy a sárga és vörös forma egyengetését fekete festékekkel végezzük.

A kék formánál ez nem okvetetlenül szükséges, mert ez már eléggé kivethető rajzot mutat, hogy úgy bánhassunk vele, mint a feketén nyomott levonatokkal s azonkívül ez képezi az utolsó nyomást, tehát ekkor már tisztába jöhetünk a kép minden részecskéjével s megítélhetjük, hol szükséges egyengető változtatásokat tennünk.

Hogy a már említett körülmények, úgymint a színek tisztasága, a precíz egyengetés a háromszínű nyomásnál nagy és fontos szerepet játszanak, arra a legkutatásabb példa az előttünk fekvő két műmelléklet, a Madonna della sedia, melyeket ugyanazokról a lemezekről nyomtak.

Csak egy pillantást kell e két műmelléklet színskálájára vetnünk, rögtön észreveszszük, hogy mind a kettő más-más vörössel, más sárgával és más kékekkel nyomtatott és mégis: egyiknél sem alkalmazták a megfelelő festéket. Az Évkönyv mellékletének sárgája vörösesbe játszik, a vörös violaszínbe, csupán a kék szín van valamennyire jól alkalmazva. A másik műmellékletnél, a Grafikai Szemléjénél — már a rendelkezésemre bocsátott példányon — nehezebb az alapszínek nűanszait meghatározni; e mellékletnek színei ugyanis, valószínűleg külső behatások következtében, tisztátalanok.

Egyrészt a helytelen színválasztás, másrészt a vett festékmennyiség aránytalansága, valamint az egyengetés (Zurichtung) okozói annak a két, alapján különböző eredménynek, a melyet ezeknél az ugyan-ama lemezekről nyomott műmellékleteknél látunk.

Vegyük csak az Évkönyv mellékletét jobban szemügyre. Egy kis vizsgálódás után észreveszszük, hogy a vörösbe játszó sárga szín az egész képen érzeti hatását. Ez a dolog nem befolyásolná annyira az összbenyomást, ha a vörös tisztán csak vörös volna. Épp így láthatjuk a vöröset az egész képen dominálni, még pedig nem valami nemes formában. A fentemlített oknál fogva a képnek violás-barnás árnyalatai nem elég hatásosak. Hátrányára van még

az összbenyomás kedvező voltának a felületes egyengetés (Zurichtung), jobban mondva: a vörös meg a kék lemez nagyon erős nyomása. A vörös lemezek finomabb vonásai és árnyékolása, különösen a Madonna ruhájának ránczainál, szögleteseknek és formátlanoknak látszanak, míg a kék nyomásnál az arc árnyékolása szintén nagyon élesen tűnik elő.

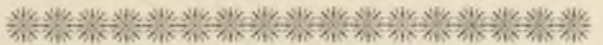
A Grafikai Szemle melléklete — daczára az Évkönyv-melléklet fogyatkozásainak — messze e mögött marad. Pontos egyengetést konstatálhatunk ugyan rajta, de ennél több jót a legjobb akarat mellett sem mondhatunk róla. Mint már azt fönnebb is megemlítettük, a különböző színek először is nem tiszták, másodsor pedig sokkal homályosabbak, semhogy a ezéltott kedvező benyomást elérhessék.

A helyes színek megválasztását és azok tisztaságát nem lett volna szabad figyelmen kívül hagyni, mert hisz az ilyenfajta munkánál mindez nagy szerepet játszik, s ha csak egy kevéssé is térünk el a megszabott arányosságtól, az az egész kép hatását hátrányosan fogja befolyásolni.

Mindenütt és mindenféle körülmények között jó, ha az ember a viszonyoknak megfelelően lehető legteljesebben kifejti azokat az érveket, a melyek őt állítására vagy cselekedetének elkövetésére készítették. Én tehát, hogy behonyítsam az általam itt elmondottak valóságát, időt szenteltem újabb próbalenyomatok készítésére. Hogy mennyire helyesek az általam elmondott dolgok, annak megítélésére az igen tisztelt szaktársak hivatvák, kik — ha nem is mindnyájan gépmesterek — a három nyomásminta összehasonlítása után könnyen mondhatnak ítéletet.

Midőn ilyenformán szóval és tettel bemutattam a háromszínű nyomásnál szükséges eljárást, annak a reményemnek adok még kifejezést, hogy a mit elmondottam, illetékes helyeken talán figyelembe fogják venni s erős a meggyőződés, hogy ez az új eljárás nem fog többé nehézségeket okozni szaktársaimnak; a hasonló munkák eredménye pedig mindig kielégítő lesz: a szakemberek örömeire s a magyar nyomdászat nagyobb fölvirágozására.

Fuchs Zsigmond.

A német nemzetközi mintacsere.

II.

Mult számunkban a magyar korona országokban készült nyomtatványokról emlékeztünk meg a lehető rövidséggel, most meg a külföldiek közül kapunk ki egye nevezetesebb példányokat, hogy róluk véleményt mondjunk.

A bécsi államnyomda kétfejűsasos nyomtatványát veszszük először kezünkbe, a melynek három sorból álló szövege a nyomda címét (Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei in Wien) tartalmazza. Ez a pompás nyomásban előállított minta — daczára, hogy a szövegírásban nincs meg a kellő harmónia s szinte üresen áll a díszes körzet — egyik kiváló példánya a mintacsereinek. Látva a szomszéd állam-

nyomda nemes versenyét és a szépre való törekvését, csak sajnálva tapasztaljuk a mi államnyomdánk közönyösségét szakmánk magasabb színvonala iránt s nem értjük, hogy miért nem kultiválják ott is a szebb, díszesebb munkát. Bizony nem ártana évenként egy-két mintát beküldeni a mintacserének a budai műintézetből sem, hadd tudnák meg a külföldön is, hogy Ausztria-Magyarországban nemcsak Bécsben, hanem Budapest székes fővárosban is van államnyomda.

Egy másik bécsi cégnek, a *Gottlieb Gistel & Co.* könyvnyomdának betűminta-czímlapja könnyedségével, eleganciájával és különösen a pompás szedéssel kapja meg a figyelmet, a bécsi államnyomda mintalapját pedig minden tekintetben felülmulja. Az elmés szedés-konstrukcióval jólesően harmoniál a kellemes színváltozat s az egész munkán domináló könnyedséget hatványozott mértékben segíti elő a nyomó intelligenciája.

Az Évkönyvből és lapunkból is mindnyájunk által ismert Madonna-képet nagyobbított alakban állította ki a bécsi *Jasper-nyomda*, a mely — minden elfogultság nélkül állíthatjuk — nagyban mögötte marad az Évkönyvben megjelent műmellékletnek.

Nagyban leköti a szemlélő figyelmét egy három színben nyomott fotochromotypographia (könyvnyomató-sajtón előállítva) az előnyösen ismert prágai *Husník-cégtől*, mely az ilyen háromszínű klisék készítésével is foglalkozik. Egy pompás akvarell-kép ez, három színben nyomva, de oly szépen, hogy az ember alig hiszi, mikép az könyvnyomató-sajtón lett előállítva.

Salzburgból a *Halauska-czég* a *Technisches Jahrbuch* ötödik évfolyamának címlapját állította ki. Az igen jól nyomott címlapot hatástalanná teszik: az oda nem illő kurziv és rond betűk, inicziálók, meg az a tajkép- és vignetta-garnirung, a mivel a szedő azt felezifrázta.

Általános tetszést aratott az idej mintacserében egy üzleti kártya, a berlini *Berthold* betűöntő és rézléniagyár házi nyomdájában készült könyvnyomdai termék. A szépen kivitt szedés és a csodálatraméltó tisztaságú nyomás együttesen olyan nagy művészies értéket ad ennek a csinos kis munkának, hogy arra minden szakember, a ki csak megtekinti, mindenkor élénken fog emlékezni.

Woellmer berlini rézléniagyáros és betűöntő egy, szabad irányban tartott mintakönyv-czímlappal vesz részt a mintacserében, mely igen szépen összeválogatott színekkel és gazdag aranyozással van nyomva. Ha nem csalódunk, a tetszős szedés tervezője és készítője *Kulbe* szaktársunk volt.

Egyszerűségével és eleganciájával tűnik ki *Heine Albert* cottbusi könyv- és könyomdájának újévi üdvözlője. Az ügyes, tetszetős léniaszedés és a gyöngéd alapszínnek igen jól vágnak össze.

Strecker és Moser Stuttgartból egy igen elegáns nyomású kis szedést küldött be, a melyet kivált a művésziesen nyomott oldalléc tesz nagybecsű munkává.

Igen szép példány az a litografiai termék is, a mely a *Klingenberg testvérek* detmoldi műintézetéből került ki, pompásan sikerült dombornyomásban és igen élénk színekkel előállítva.

A 180. lapon három, ügyesen megkonstruált műszedést látunk: egy levélfőt, egy üzleti kártyát és egy menu-kártyát mutat be azon *Zückler* zwickau nyomdája. A könnyedén tartott szép szedést jól felfogta a nyomó is s a lehetszerű színárnyalatok találóan vannak alkalmazva.

Meglepő szép két illusztráció (chromotypographia) a 108. és 186. számú mintalap. Az elsőt *Leven Ernő* müncheni főgépmester nyomta, még pedig magakészítette kartonalapokról, a másodikat *Blenkarn W.* londoni cég küldte be.

Borkhardt, gépmester a kopenhágai *Truelsen*-nyomdában, egy nagyszerű, ónémet stílusban kivitt címlappal gazdagította a mintacserét, a mely művével bizonyára szép hírnevet szerzett Dánia nyomdászatanak.

A *Schweizer Graphische Mittheilung* XII. évfolyamának szépen kivitt címlapjával vesz részt a kiállított lapok között a *Zollikoffer*-féle st.-galleni könyvnyomda. A sokat mutató és még se kiabáló címlapot nagyban emeli a színek nemes egyszerűsége és a szép tiszta nyomás.

Sajnáljuk, mikép lapunk tere nem engedi meg, hogy a mintacserével bővebben foglalkozzunk, bár magunk is érezzük, hogy ismertetésünk csak a legkiválóbb darabokat ölelte fel. De ennyit okvetlenül meg kellett tennünk, már csak azért is, hogy a mintacserére évről-évre felhívjuk az érdeklődők figyelmét s ez által mintegy buzdítsuk a közönyösek is az abban való részvételre.

Végül megjegyezzük még, hogy a mintacseré most ismertettél és más egyéb kiváló darabját — mivel most már az ősziig nem lesz havi ülés — május hó 26-án reggel 8 órától 10 óráig a Pesti könyvnyomdarszövetség szedőtermében (hold-utca 7. sz.) kiállítjuk, a hol azokat az érdeklődő szaktársak megtekinthetik.

B—r.

A szedő és tanuló.

(Folytatás és vége.)

Cikkem elején említettem, hogy akadtak olyan buzgó egyesek, kik e tisztos kör hivatalos lapjának hasábjain és másutt is harcoltak a tanoncok művelődése mellett.

Sokan voltak e jó urak és valamennyiöknek nézete e tekintetben oda konkludált, hogy művelődjünk és hogy művelni kell a tanulókat

Távol álljon tőlem, hogy az illetőkkel polémiába bocsátkozzam, mert ha tényleg ezt akartam volna, úgy annak idején megtehettem volna, hogy reflektálva közleményeikre, kihívtam volna őket esetleges ellen-véleményemmel.

Sőt ellenkezőleg, teljes elismeréssel adózom buzgóságukért s azt vagyok bátor mondani, hogy nekik, saját nézetük szempontjából teljesen igazuk volt, a mennyiben tény, hogy csak úgy lehet elérni mindig és minden embernek boldogulását, ha minél műveltebb, mert csakis a műveltség az, melyet a mai kor megfizet és megfizetni hajlandó.

Úgyde nézzük csak. Azt állítani és a mellett kardoskodni, hogy a műveltséget akkor lehet a gyerekekbe önteni, akkor lehet őket a művelődésre fogni, mikor már gondoskodni kell nekik a kenyérkeresetről, egyértelmű azzal, mintha a csemetét a földből kivéve, kényszerítjük arra, hogy a levegőben nőjön.

Az a gyerek, kit hiányos iskolai képzettséggel olyan pályára adnak, mely pálya megkövetel egy kis iskolázottságot, soha sem fog ismét békót venni magára az által, hogy az esetleges szakiskolába kösse le személyét, midőn már szinte szabadnak képzei magát.

Akkor, midőn tanulni ment, többé-kevésbé a szabadság napja ragyog reá, melyet felesérlnie a zsarnokság előcsarnokával nem fog.

Hisz tudjuk jól, hogy a mostani esti ipariskolában milyen szorgalommal és buzgalommal tanulnak. Vasmarokkal kell őket arra szorítani, hogy csak el is menjenek s ha már ott vannak, idejüket nem tanulással, de hanczurozással, léhűtő dolgok elbeszélésével töltik, mely pedig schogy sem hoz nekik több műveltséget.

Hát akkor, kérdem, mit is csinálnak voltaképpen abban a tanonciskolában?

Bárki higye, hogy ugyanazt, a mit az esti iparosiskolában.

Más módhoz kell folyamodnunk, ha intelligens, művelt munkásokra akarunk szert tenni, mert ez a mondott mód csak arra való lenne, hogy saját magunkat áltassuk.

E mód igen egyszerű, de igen hathatós.

Nem kellene felületesen és elhamarkodva eljárni a tanonc-felvéteknél, nem kellene 3—4 elemi osztályos gyerekekkel teletőmni az üzleteket, kik még azt sem tudják, hogy mi az a betű, hanem meg kellene válogatni őket s csak olyanokat felvenni, kik némi intelligenciára tettek már szert s kik legalább 2—3 gimnázialis osztályt vagy reált végeztek, akkor tudom, nem lenne ok a panasza, hogy olyan műveletlen vagy neveletlen nemzedék nő fel Gutenberg örökébe, kiket nem lehet semmire sem használni.

Azonban, fájdalom, mi itt hiába adunk és osztogatunk jó tanácsokat, ha más részről minden jó törekvésünk hajótörést szenved, mert ha mi rajtunk, illetve üzletvezetőinken állna, hiszem, hogy talán más világ járna e tekintetben is nálunk; de mert nem rajtunk áll, tehát csak bölcselednünk lehet a jelent és rettegünk a jövőt illetőleg. Munkaadóink, kik tanulók nélkül el nem lehetnek, örülnek, ha minél több olcsó munkaerőre szert téve, annál jobban űzhetik a versenyt egymás megrontására és a munkások kárára. Ha az a munkaadó arra várna, hogy az intelligensebb gyerek keresse fel üzletét, hogy a fekete művészet apostolává avassa fel idővel, bizony sokáig várhatna; meg aztán, ha jönne is egy olyan gyerek, nem-c sokkal nagyobb igénynyel lépne fel, mint egy szegény ember iskolázatlan gyereke? Tehát, hogy ha mint tanuló nagyobb igényekkel bírna, — a mi természetes is, hogy bírna — mennyivel nagyobbak lennének az igényei segédkorában. Hisz főnökeink is tudják ezt nagyon jól, épp azért nem is szólnak bele ügyünkbe, hogyják, hogy üres szalmát csépeljünk, mert hisz raj-

tunk nem áll semmi, csak a sopánkodás, azt pedig ugyancsak elvégezzük hűségesen minden alkalommal és minden téren.

Ne akarjunk mi művelődést nyújtani a tanonc-iskolában, melynek van ugyan létjogosultsága, de mely sohasem lesz közöttünk életképes, mint a hogy nem életképes más, a művelődést előmozdítani akaró intézmény. Mert soha se feledjük azt s ne téveszszzük szem elől, hogy a mit Janesika meg nem tanult, azt már János nehezen fogja megtanulni; hisz ezt a nem új példabeszédet tudja közölünk mindenki.

Nem vagyok ellensége sem a tanonc-iskolának, sem semminek, a mi a művelődés előmozdítását czélozza, csupán tudom, hogy elcintén, mint valami ujdonságnak, mindennek van ingere, aztán a lelkesedés lassan-lassan csappan, alszik-alszik, míg végtére kilehelí páráját, diesőségére a nyomdász-lelkesedésnek.

Hiszem nem egyszer lelkesedtünk már olyan dolgok miatt, melynek ma csak a híre van meg, pedig az is sokszor jó sok pénzünkbe került; hagyjuk most, hadd lelkesedjenek mások, hadd lelkesedjenek a munkaadók és hadd kerüljön nekik pénzükbe, ha intelligens, művelt munkásokat akarnak.

De azt az egyet jó lesz nem elfelednünk, hogy az intelligenciát beoajtani, a műveltséget valakire rá-tukmálni nem lehet, születésétől kell az illetőben csirázni mind a kettőnek, mi legfeljebb csak éleszthetjük az alvó tüzet, de mást jóakaratumk nem fog credményezni.

Nem hosszan, de hézagosan, nem gáncsolva, de jóakaratumk irtam e kérdésről, melyet bővebben kifejtetem, időm nem engedte.

Sokan vagyunk, de kevesen teszünk az általános érdekért s e kevesek azok, kik e kisdud kört fentartják, voltak mindig úttörői és szószólói az intelligenciának, művelődésnek s haladásnak, lesznek ezután is azok; a kritika és idegen nézet ne riaszsa el őket, mert mint sok dologban győztesen lobogtatták a zászlót, úgy talán a tanoncművelődés kérdésében is győzni fog erő akaratumk.

Haladjanak elől, mert a haladás a merészség jele; a merészség pedig biztos győzelem.

Haraszi József.

A magyar hirlapirodalom 1895-ben.

Id. Szinyeyi József, mint minden évben, most is összeállította az elmúlt év hirlap-statisztikáját. Most azonban azt nem, mint eddig, a *Vasárnapi Ujságban* tette közzé, hanem a *Magyar Könyvszemlében*, melynek ez a kimutatás ezentúl rendes melléklete lesz.

Az érdekes adatok tömegéből közöljük a következőket:

A magyar nyelvű lapok szaporodása sohasem volt oly nagy, mint 1894. elejétől 1895-ig. A szaporodás az utolsó esztendőben 71, míg az előző esztendőben, 1893. elejétől 1894. elejéig a magyar lapok száma 36-tal, 1892-től 1893-ig 23-mal szaporodtak. Ha visszatekintünk 1867. elejére, a mikor összesen csak 80 magyar lap volt, holott most csak az évi szaporodás 71, képet nyerünk a nemzet szellemi erejének ezen a téren való munkájáról.

Magyar nyelven megjelent 1895. elején 806 külöfélé lap, 1894-ben 735.

Magyar nyelvű politikai napilap megjelent 1894. elején 33, 1895. elején 36 (ebből Budapesten 16), a plusz 5, politikai hetilap 1894-ben 58, 1895-ben 56, a minusz 2, vegyes tartalmú képes lap 1894-ben 7, 1895-ben 10, a plusz 3, egyházi és iskolai lap 1894-ben 38, 1895-ben 43, a többlet 5, szépirodalmi és vegyes tartalmú lap 1894-ben 17, 1895-ben 28, a plusz 11, humorisztikus lap 1894-ben 8, 1895-ben 9, a plusz 1, szaklap 1894-ben 162, 1895-ben 20, a plusz 38, vidéki nem politikai lap 1894-ben 162, 1895-ben 156, a minusz 6, hirdetési lap 1894-ben 7, 1895-ben 10, a plusz 3, folyóirat 1894-ben 206, 1895-ben 220, a plusz 14, vegyes melléklet 1894-ben 37, 1895-ben 36, a minusz 1.

1894-ben megszűnt összesen 62 hirlap és folyóirat, 1893-ban 73.

Az első magyar hirlap 1780. január hó 1-én jelent meg Pozsonyban (Rát Mátyás *Magyar Hirmondója*).

1830-ban 10 magyar hirlap és folyóirat jelent meg.

1840. elején 26 magyar lap volt hazánkban.

1847-ben 33.

1848—49-ben 86 magyar hirlap jelent meg.

1850. elején 9 lap adatott ki magyar nyelven.

1854. márczius hó 5-én, mikor a *Vasárnapi Ujság* megindult, ezzel együtt 20 magyar hirlap és folyóirat jelent meg.

1861. elején, midőn az első évi rendes hirlapkimutatást a *Vasárnapi Ujság* közölte, 52 volt a magyar hirlapok és folyóiratok száma.

1870-ben 146, 1880-ban 368, 1890-ben 636, 1895-ben 806 hirlap és folyóirat jelent meg magyar nyelven.

1780. óta megjelent hirlap és folyóirat magyar nyelven összesen 3397 (a fővárosban 1756, a vidéken 1643) 14.013 évfolyamban. Szakok szerint: I. Politikai napilap 140. (Budapesten 101, vidéken 39.) — II. Politikai hetilap 254. (Budapesten 98, vidéken 156.) — III. Vegyes tartalmú képes lap 59. (Budapesten 48, vidéken 11.) — IV. Egyházi és iskolai lap 199. (Budapesten 112, vidéken 87.) — V. Szépirodalmi és vegyes tartalmú lap 247. (Budapesten 192, vidéken 55.) — VI. Humorisztikus lap 146. (Budapesten 68, vidéken 78.) — VII. Szaklap 651. (Budapesten 499, vidéken 152.) — VIII. Vidéki lap (nem politikai tartalommal) 670. — IX. Hirdetési lap 80. (Budapesten 46, vidéken 34.) — X. Folyóirat 761. (Budapesten 463, vidéken 298.) — XI. Vegyes melléklet 192. (Budapesten 128, vidéken 64.) Összesen 3397 hirlap és folyóirat jelent meg *száztizenhat év alatt*.

Helyek szerint 1895. elején megjelent: Budapesten 428 magyar nyelvű lap, Kolozsvárott 23, Debreczenben és Győrött 12, Pozsonyban 9, Szombathelyen, Szabadkán és Temesvárott 8, Nagyváradon és Szegeden 7, Egerben, Pécsen, Zomborban 6, Esztergomban, Komáromban, Nyíregyházán, Szatmárt, Szegzárdon, Ungvárt és Veszprém-ben 5, a többi felsorolt helyen ötnél kevesebb. Külföldön négy magyar nyelvű lap jelent meg: Bécsben és Clevelandban 1—1, New-Yorkban 2.

Összesen 1895. elején a fővárosban 428, a vidéken 144 helyen 374 és 4 külföldön jelent meg. (Míg a múlt 1894. év elején Budapesten 366 és 142 vidéki városban 365, külföldön 4 hirlap és folyóirat adatott ki magyar nyelven.)

Ezenkívül megjelen hazánkban *idegen nyelvű hirlap és folyóirat*: német nyelven 128 (1894. elején 127); szláv nyelven 44 (1894. elején 42); román nyelven 19 (1894. elején 17); olasz nyelven 3 (1894. elején 3); francia nyelven 2 (1894. elején 2); a zsidó nyelven 1 (1894. elején 1); összesen 197; a magyarokkal együtt 1003 (1894. 192, a magyarokkal együtt 927.) *E szerint 9132 magyarul beszélő egyénre esik egy magyar hirlap; 15.648 németre egy német; 46.545 szlávra egy szláv; 152.324 román ajkú egyénre egy román hirlap.*

Az amerikai *Egyesült-Államokban* 18.500 hirlap és folyóirat jelent meg (tizedrész napilap), 3081 egyénre esik egy; *Svájcban* 900 hirlap és folyóirat, 3229 egyénre esik egy; *Dániában* 328 hirlap és folyóirat, 6144 egyénre esik egy; *Belgiumban* 815 hirlap és folyóirat, 7182 egyénre esik egy; *Németalföldön* 489 hirlap és folyóirat, 7528 egyénre esik egy; a *Németbirodalomban* 5500 hirlap és folyóirat, 8519 egyénre esik egy; *Franciaországban* 6035 hirlap és folyóirat, (164 napilap), 7435 egyénre esik egy; *Spanyolországban* 1128 hirlap és folyóirat, (köztük 280 napilap), 14.939 egyénre esik egy; *Skandináviában* 404 hirlap és folyóirat, 16.400 egyénre esik egy; *Nagy-Britanniában* 4084 hirlap és folyóirat, (köztük 900 napilap), 8692 egyénre esik egy; *Olaszországban* 1606 hirlap és folyóirat, (köztük 150 napilap), 17.721 egyénre esik egy; az *ausztriai tartományokban* 1274 hirlap és folyóirat, 18.078 egyénre esik egy (Bécsben 770 hirlap és folyóirat jelent meg.) *Finnországban* 145 hirlap és folyóirat (finn nyelven 80, svéd nyelven 62), 20.007 egyénre esik egy; *Romániában* 102 hirlap és folyóirat, 52.706 egyénre esik egy; az *Oroszbirodalomban* (Finnországot kivéve) 800 hirlap és folyóirat, (200 Szent-Pétervárott, 75 Moszkvában), 109.341 egyénre esik egy. Az egész földön 41.000 hirlap és folyóirat jelent meg s 36.318 egyénre esik egy.

Ezen idő szerint Magyarországon megjelent összesen 1003 hirlap és folyóirat; ebből 15.325 főre esik egy.

A magyar faj tehát újságolvasás tekintetében megközelíti *Nagy-Británia* és a *Németbirodalom* lakosságát, messze felülhaladja az *ausztriai tartományokat*, *Olaszországot*, *Skandináviát*, nem is említve *Romániát* és *Oroszországot*, hol gyászosak e tekintetben az állapotok. De ha nemcsak a magyar fajt vesszük, hanem az összes magyarországi lakosságot, hazánk újságolvasás tekintetében akkor is jóval elhagyja az *ausztriai tartományokat*, *Olasz*-, *Oláh*- és *Oroszországot*; a két többi lakosságánál nálunk négyszer és nyolcszor annyian járatnak újságot.

VEGYESEK.

Mellékleteink. Első mellékletünk a *Posner K. és fia* intézetének műlapja, már a német nemzetközi mintacsereben is megjelent s arról lapunk múlt számában mondtunk véleményt, kiemelve különösen a könyvnyomdai munkának és a litografának pompás egybeolvadását. Most, a nevezett üzlet vezetőségének szivessége folytán, — melyért ez úton is köszönetet mondunk — lapunk olvasóinak is kedveskedtünk ezzel a szép műmelléklettel, a mely — hiszszük és reméljük — nem lesz az utolsó a jönevű műintézetétől. — Második mellékletünk a *Szent Gellért-nyomda* szép berendezéséről tanuskodik, meg arról, hogy ott az ambiciózus szakérőnek tért is engednek a finomabb munkák kultiválására. Eltekintve a cím sorok ósdiás alkalmazásától, a körzet szedése és a tetszetős szép nyomás azt mutatják, hogy a nevezett könyvnyomda szakképzett munkaerővel rendelkezik. — A tulajdonos főtisztelendő urak pedig fogadják őszinte köszönetünket azért, hogy alkalmazottaiknak megengedték e csinos munkának lapunk részére való sokszorosítását is.

A szakiskola ügyében kiküldött bizottság e hó 8-án jelentést tett a Kör választmányának működéséről és egy tervvázlatot terjesztett be, melynek 500 példányban való kinyomatását kérte. A választmány nemcsak hogy tudomásul vette a bizottság jelentését és elfogadta előterjesztését, hanem ezenkívül a bizottságnak munkálkodásáért jegyzőkönyvi köszönetet is szavazott. A tervvázlat kinyomatása végett már intézkedés is történt s az rövid idő alatt rendelkezésre fog állni a Kör ama tagjainak, kik a szakiskola létesítése iránt kiválóan érdeklődnek.

Tavaszi kirándulás. A Szakkör szokásos tavaszi kirándulását június hó 2-án (Pünkösöd vasárnapján) tartja meg.

A kirándulás középpontja a zugligeti *Disznófő* lesz, a hol a táncz, társasjátékok és egyéb multságok mennek majd végbe.

Május elsején Népszava címmel szociáldemokrata napilap indult meg a fővárosban — a mely a korábban hetenként megjelent Népszava és Volksstimme egyesüléséből keletkezett. Mi nyomdászok csak örülünk, ha új napilapról hallunk, nem örülünk azonban, ha azt az új napilapot oly kiállításban és oly tartalommal látjuk, mint a minő a Népszava kiállítása és tartalma: a legrosszabb nyomás és a legsilányabb kivitelű képek a régen megbukott Honvédre emlékeztetnek, a melynek betűivel és gépjével nyomják — ugyancsak a Corvinában — most a Népszavát is. A kiállításához méltó a tartalom és a nyelv is; nincs abban a lapban semmi, a mi az újságolvasó igényeit kielégítené, de van e helyett elég német frázis, a melyek az eredeti német strimfliben szépek lehettek ugyan, de a magyar sarkantyús csizmában sántítanak; nem is csoda ez, mert nincs a szerkesztőségben egyetlen egy tapasztalt újságíró sem, a ki a lapot összeállítaná és tartalmára befolyást gyakorolna: mindnyájan egyszerű munkások, »elvtársak«, azok, a kik a lapszerkesztésben való járatlanságukat még a magyar nyelvben való tájékozatlanságukkal is párosítják; mindenféle nyelv lehet az, a melyen a Népszavát írják, csak magyar nem; lehet az a magyarral rokon cserevisz, csuvasz, vogul, osztyák stb., de magyar éppen nem, mert az nem nyög a német »werden« és »lassen« nyomása alatt és az »egy«-et sem használja másképp, mint határozott számnevet; továbbá van a némettől önálló mondatfűzésünk stb. is, a mit a Népszava újságírói nem ismernek. Jó, derék nyomdászok lehetnek a szerkesztők: Rothenstein Mór és Csebrenyák József, de újságíróknak sohasem válnak be, mert magyarul sohasem tudnak meg, lévén az ő egész studiumuk a német szociáldemokrata brozsürök olvasása; szerintünk minden »elvtárs« olvashat a német brozsürök mellett még magyar történelmet, földrajzot stb., sőt a rómaiak történetét is olvashatja, a melyből megtanulhatja a Gracchusok történetét, Róma civilizációját, hódításait stb. Ez azonban szerintük vétek az elv ellen. Csebrenyák különben a Typographiának is segítségserkesztője, és mióta az, tele is van a lap — legalkább az ő nem *eredeti*, hanem *fordított* cikkei — a legbotrányosabb magyartalansággal. Szemelvénynyel szolgálunk a Typographia 18. számában megjelent cikkekéből: »Ha az ember természetes, tehát: igazi, jó és nemes, akkor szeretni fogja embertársát, vele jót fog tenni, a szorult helyzetben levőnek segíteni fog és a vigasztalhatatlannak örömet fog kísérteni szerezni; embertársai iránt tisztelettel fog viselkedni, annak hibáit és rossz szokásait elővigyázattal és nyájasan fogja tudni föltüntetni s azok elhagyására őt rábírni; egy szóval: az emberrel emberiesen fog tudni bánni.« Ebben a *hét* sorban *hét* fog van, pedig hát Csebrenyáknak, mint jól kifejlett embernek, *harminczkét* foga van: kár, hogy nem ennyit alkalmazott. A Népszava megindulásával ez a lap ezek szerint Csebrenyákban valóban jó erőt nyert, a Typographia pedig ugyanilyet veszített: gratulálunk a Népszavának és sajnáljuk a Typographiát; ennek dacára azonban kifejezzük ama nézetünket, hogy a Népszava, ha úgy *folytatja*, a mint *kezdi*, nemsokára tönkre megy. Más tartalom és más nyelv kell egy napilapnak.

Az Athenaeum új háza. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság e hó 15-én rendkívüli közgyűlést tartott, a melyen a közgyűlés jóváhagyását kérték az igazgatóság televásárlásához. A kerepesi-út és Miksa-utca sarkán lévő és a vele szomszédos Gilling-féle ingatlan vásárolták meg, minthogy a belváros szabályozása következtében a mostani telken a nyomda tovább nem maradhat. A telkek a rajta lévő ingatlanokkal együtt 235.000 forintba kerültek s a vételösszeg fedezésére kölcsönt vettek fel. A közgyűlés a vásárlást s a kölcsön fölvételét jóváhagyta és megújította a felhatalmazást a mostani gyártelep telkének és épületeinek eladására.

A Kosmos kő- és könyvnyomda-részvénytársaság — mint halljuk — megvette a Posner Károly Lajos és Fia cég tulajdonát képező kő- és könyvnyomdát 650.000 frtért s a vételár fedezése, valamint új berendezések eszközzése céljából alaptőkéjét 550.000 frtről 2 millió frtra emeli fel 14.500 darab új 100 frtos részvény kibocsátása által s

egyszersmind czégét »Egyesült budapesti kő- és könyvnyomda-részvénytársaság«-ra változtatja át.

Új, ezideig ismeretlen hazai inkunabulumot fedeztek fel és szereztek meg a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára részére a mult napokban. Münchenben elárverezték ugyanis Rostitz gróf híres könyvtárát, a mely magyar vonatkozású és történelmi érdekű ritkaságokban igen gazdag. Legértékesebb unikuma volt egy misekönyv, a melyet 1494. esztendőben glagol betűkkel, ó-szláv nyelven Zengben, tehát a magyar korona területén nyomtak. Eddig egyáltalában ismeretlen volt az a körülmény, hogy a XV. században Budán kívül, a hol Hesz András 1473-ban a híres budai krónikát sajtó alá rendezte, másutt is volt Magyarországon könyvnyomda. Ezt a misekönyvet, több értékes inkunabulummal együtt, *Scalay Imre*, a Nemzeti Múzeum igazgatója, az intézet részére megszerezte, dacára, hogy horvát, szerb és orosz tudományos intézetek is erősen árvereztek. Mondanunk sem kell, hogy nagy érdeklődéssel várjuk a könyvnek a szak tudósok részéről való közelebbi ismertetését.

A Magyar Könyv-Szemle után mi is hirt hoztunk februári füzetünkben egy állítólag 1612-ben Szolnokon napvilágot látott nyomtatványról. Főntérintett szaklap most oda igazítja ki kérdéses közleményét, hogy a nyomtatvány Bornemisza Péter 1575-ben Semptén nyomtatott egyik művének részét képezi és hogy Vitkovicz főrevezetésén alapult az egész közlemény.

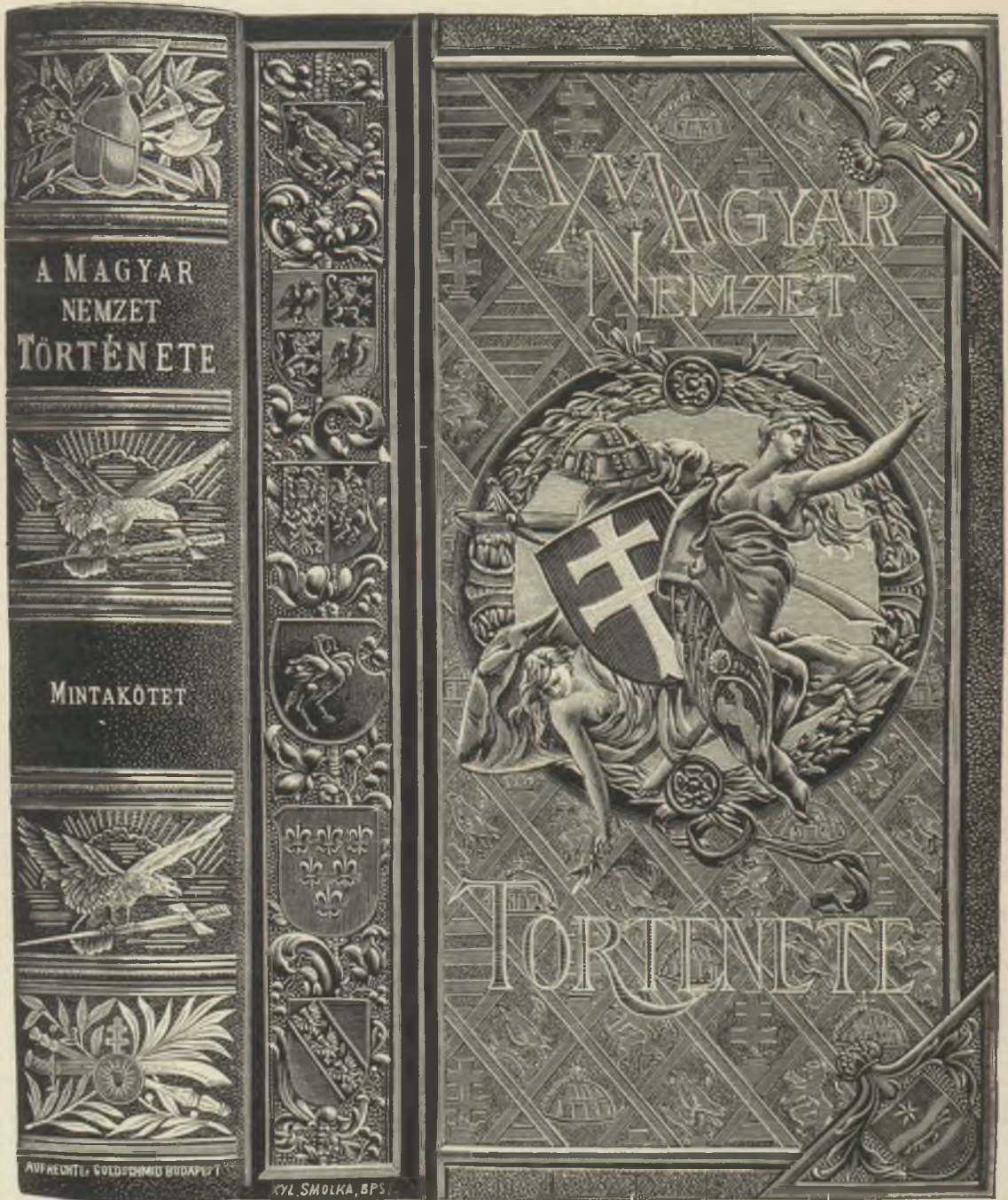
Hornyánszky Viktor nyomdájából ismét egy elegáns kiállítású könyv került ki A Haruckern- és a Károlyi-család cím alatt, melynek szép kivitele igazán szakértő kezekre vall. Gondos szedés, egyenletes, tiszta nyomás, pompás papiros, mind összemunkálnak a harmonikus egész előállításán, de különösen meg kell említenünk a gyönyörű fametszvényeket, melyek Brend'amour düsseldorfi és Jericke lipesei művészek munkái s valódi remekeit képezik a xylografiának. Egészben véve a munka igazán becsületre válik a magyar könyviparnak.

A Magyar Nemzet Története című nagy millenárius múról már többször megemlékeztünk lapunk hasábjain, mert nem győzzük eléggé ajánlani ezt a nagyszabású művet a tanulni szerető és akaró szaktársaknak. Ennek a nagy munkának egy részét a budapesti *Aufrecht és Goldschmied* könyvkereskedő czég vette át s ahhoz szintén egy igen díszes és művészes becsesl bíró bekötési táblát csináltatott. Erre azonban — a Magyar Iparművészeti Társulat pártfogása mellett — pályázatot hirdetett, a melyre 15 munka érkezett be. Ezek közül az első díjat, 300 koronát, *Feuerlöcher Ármin* szaktársunk nyerte meg. A pályanyertes bekötési tábla háta indiai szafiánbőr, a czimfelirat és díszítés valódi arany; *táblája* angol vászon, a czimfelirat itt is valódi arany, az oldal- és sarokékitmények utanzott bormetszet; a közepesoport ércöntvény-utanzat hat színben, a heraldikai díszítés dombornyomat. A jury igen elismerőleg nyilatkozott a díszes tábláról s különösen kiemelte a rajz önállóságra való törekvését és nagy előnyűl írta azt, hogy azon a díszítést kizárólag magyar motívumok művészes csoportosítása képezi. Mi már láttuk a díszes bekötési táblát könyvkötői kidolgozásban s mondhatjuk, hogy méltó takarója ezeréves történelmünknek. Jelen füzetünkben különben ábrában is bemutatjuk a pályanyertes munka kisebbített alakját.

Az Egyetértés című napilap még ez év novemberében átmegy Nagy Sándor nyomdájába, a mely czég akkorára már alkalmasint saját házába költözik át.

A Franklin részvénytőkéjének felemelése. A *M. P.* írja, hogy a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda 200.000 frtért megvette a *Méhner-féle könyvkiadó-üzletet* s e célból alaptőkéjét 600.000 frtről 800.000 forintra felemeli. A finanszírozást a Magyar Általános Hitelbank eszközli.

A Patria irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság a mult napokban tartotta rendes évi közgyűlést. A közgyűlés az évi jelentést tudomásul vette, úgy az igazgatóság, mint a felügyelő-bizottságnak egyhangúlag megadták a felmentvényt. Ezután következett az igazgatóság, a javaslat, hogy a részvényekből, mivel a Hazánk napilap eladásából eredő 51.000 frt veszteséggel zárult az év, a veszteség leirassék. Ezt az indítványt egyhangúlag elfogadták.

A Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság közelebb tartotta évi rendes közgyűlését. Az igazgatósági jelentés szerint a társaság különös gondját az új helyiség építése képezte, a hol már ez év őszén az üzemet megkezdhetik. A nagy Lexikonból mult évben ismét három kötet jelent meg s a legközelebbi napokban hagyja el a sajtót a IX. kötet. A társaság a mult évben 321.396 frt 85 kr. értékű munkát készített s az elért 78.380 frt 77 krnyi eredmény jóval túlhaladja az előző évit. A könyvkiadó-üzlet 159.396 frt 39 kr. kiadással szemben 160.468 frt 24 kr. bevételt tüntet föl. A nyereséyszámla szerint a lefolyt üzletév 99.382 frt 72 krt eredményezett. Osztalékul részvénytulajdonosaink 12 frtjával 24.000 frtot fizetnek ki. A közgyűlés a jelentést jóváhagyólag tudomásul vette s a felmentést megadta.

Vidéki nyomdászati. Aradon Varga József és Társa céggel új nyomda keletkezett, mely egyik főnökének szak-

avatottsága és a nyomda modern berendezésénél fogva szép reményekre jogosít. — **Talan Bernáld** József kereskedő nyitott nyomdát, még pedig — a körlevél kiállítása után itélve — igen gazdag felszereléssel; reméljük, hogy az új főnök, szakképzett erők tartása által, kellő módon értékesíteni is igyekszik a választékos anyagot. — A jól ismert **pécsei** püspöki lyceumi nyomdát **Madarász Béla** szaktársunk bérelte ki; reméljük, hogy vállalkozása reá is, meg szakmánkra is eredményes lesz.

A **Schiff, Srpek & Comp.** bécsi festékgyáros cégé képviselőt a fővárosban **Kalmár Lajos** előnyösen ismert szaktársunkra bízta, a kinél egyben a cég gyártmányaiból gazdag raktár is van, úgy, hogy kisebb mennyiség is bármely pillanatban rendelkezésére áll a rendelőknek. Dícsérettel kell kiemelnünk, hogy a bécsi cég magyar árjegyzéket készítettett magyarországi vevői részére.

MINDEN SZÁLLÍTÁSON ELSŐ ÉRMEKET NYERT.

JURY-TAG: BÉCS 1873, PÁRIS 1875, TRIEST 1892,
+ BUDAPEST 1885. +

Alapítottott 1852.

Losner Károly Lajos és fia

MAGY. KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓK

Csengery-utca 31.
Harminczad-utca 6.

Budapest

ELSŐ MAGYAR
VONALOZÓ-INTÉZET

ÜZLETI KÖNYVEK GYÁRA

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDA

ALBUMGYÁR

TÉRKÉPÉSZETI INTÉZET

*

PAPIR- ÉS IRÓSZER-
KERESKEDÉS.

KIRÁLYI JELVÉNY

BETŰMINTÁK

Melléklet a „Grafikai Szemle“ 1895. évi 5. számához.

Czikkezzakkos perforáló léniák. A Schelter & Giesecke cég ismét egy új, két pont vastagságú perforáló léniát hozott forgalomba, melynek vágó éle czikkezzakkos alakot mutat és magának az élnek megszakításai vannak, hogy

a már perforált részek összetartó ereje ne gyöngüljön meg túlságosan. A léniák edzett aczélből vannak előállítva és így erősen kitarthatnak. A nyomásnál ajánlatos a nyomóhengerre egy szelet kéregpapírt vagy ilyesmit ragasztani a perforáló

léniák megfelelő helyére az egyengetés megtörténte után. A léniákat eredetiben és négyszeres nagyságban is bemutatjuk e helyütt olvasóinknak.

A Cub Stará Garda Typogr. Besedy Prágában folyó év június hó 2—16-ika közti időben *grafikai szakkiállítás* rendez. Az intéző bizottság felszólította körünket is, hogy kiadványaival vegyen részt a kiállításon, melynek az elnökség a választmány jóváhagyásával azonnal eleget is tett, a mennyiben megküldöttük Prágába a Grafikai Szemle négy bekötött évfolyamát, az Évkönyv eddigi tíz évfolyamát, a tisztelet-tagsági díszokmányt, a pályanyertes tagsági jegyet, a Szakkör tízéves emlékfüzetét, a versenyszedés emlékalbumát, a használatban levő levélfedőket stb. — A bizottság egyik tagjának ígéretét bírjuk, hogy a kiállításról szakszerű ismertetést fog küldeni lapunknak, melyet talán már júniusi füzetünkben lesz alkalmunk közzétenni. A kiállítás megnyitására igen elegáns meghívó-kártyákat küldöttek szét.

A prágai Mann H. cég beküldte árjegyzékét könyv- és könyvmai eszközök szaküzletéről. Az árjegyzék írásban és képből mutatja be ama dús készletet, melylyel az üzlet megrendelőinek rendelkezésére áll és már csinos kiállításával is magára vonja a figyelmet.

A hamburgi Beit & Philippi festékgyári cég, a hozzánk beküldött körlevél szerint, cégét Beit & Co.-ra változtatta. Cégjegyzésre a tulajdonosok: dr. Beit Károly és Beit Gusztávon kívül, mint cégvezetők Balhausen Károly és Pahl Ottó, egyenkint is jogosultak.

A francia nyomdászok elzárkózottságára jellemző világot vet a La Typologie Tucker című francia szaklapnak egyik utóbbi számában foglalt keserű kifakadása. Nevezett lap ugyanis lekorholja földieit ama vétkes mulasztásért, hogy mindeddig nem találták érdemesnek részt venni a nemzetközi mintacserében, holott — mint az érintett lap is bevallja — e világvétségben volna leginkább alkalmuk a francia nyomdászoknak tudomást szerezni amaz óriási haladásról, mely művészetünk terén mindenfelé mutatkozik.

Hírlapok. Egy francia mérnök statisztikát állított össze arról, hogy hány hírlap jelenik meg a föld területén egy év alatt. 1894-ben az összes hírlapok tizenkét milliárd példányban jelentek meg; ebben a számban a folyóiratok nincsenek beleértve. A 12 milliárd példány 782.000 tonna papírt képvisel és harmincz négyszögkilométernyi területet fedne be. Ha egymásra raknák az újságokat, 700.000 méter magas oszlopot képeznének, vagyis százszor magasabbat, mint a világ legmagasabb hegye.

Marseille városa az idén fogja ünnepelni a nyomdászatnak falai közt történt meghonosodása háromszázados évfordulóját, mely alkalommal a franciaországi nyomdatulajdonosok is megtartják második kongresszusukat. A marseillei főnökök egyesülete hattagú bizottságot küldött ki az ünnepély rendezésére, melynek költségeihez a departement kormányzósa is hozzájárult 6000 frankkal.

Háztartás czímmel egy minden tekintetben csinos kiállítású és a háztartás minden ágáról avatott czikkekkal bővelkedő lap jelenik meg a Magyar Nyomda kiadásában és Kürthy Emilné szerkesztésében. A lap 15. száma éppen most jelent meg, szintén válogatott tartalommal és igen kifogástalan kiállításban.

A Lampel Róbert cég kiadásában megjelenő Szalay-Baróti-féle Magyar Nemzet Története műnek megjelent a 12. és 13. füzeté is, mindenik sok illusztrációval és két-két szép kiviteltől műmelléklettel. A zöveg az Árpád-házból való királyok korát tárgyalja 1235—1290-ig, érdekesen, vonzóan. Ajánljuk e hasznos művet olvasóink figyelmébe.

HIVATALOS RÉSZ.

Havi fölőlvásó-ülés 1895. évi április hó 21-én.

Elnök elfoglaltsága miatt a gyűlésen nem jelenhetett meg, *Gelléri Mihály* alelnök foglalja el az elnöki széket s üdvözlő a szép számmal egybegyűlt szaktársakat a hatodik év első havi ülése alkalmából; egyben kéri a tagokat, hogy a most nyilvánult nagy érdeklődést továbbra is tartsák meg körünk irányában.

Ezután *Fanovits Ferencz* másodtitkár olvasta fel *Fuchs Zsigmond*nak *A háromszíni nyomásról* írt tanulságos és könnyen érthető modorban tartott értekezését, a mely az *Évkönyvben*, *Grafikai Szemlében* megjelent és az értekezés írója által próbaképpen nyomott *Madonna della sedia*, háromszínen nyomott képek felett mond birálatot s egyszersmind helyes útbaigatásokat ad a háromszíni nyomás mikéntjéről. A sikerült dolgozatot elnöklő a fölőlvásó-ülés nevében köszönetet mondott a jeles szakírónak s elkerle dolgozatát a *Grafikai Szemle* számára is.

Pár percnyi szünet után *Grócz Ernő* a *korrektorok kinjairól* mondotta el élvezetes modorban megírva azokat a tantalusi kinokat, a mik a könyvnyomatás »improduktív« páriáit oly sokat gyöttrik keserves életutakon.

Elnöklő e fölőlvásásért is köszönetet mondott s a hallgatóság úgy ezt, mint az előbbi fölőlvásást lelkesen megéljenzte.

Tilkár jelentését a következőkben teszi meg: A március hó 24-én tartott közgyűlésen mandátumot nyert választmány április hó 7-én tartotta meg alakuló-ülését, mely alkalommal megválasztotta a kör négy bizottságának tagjait, a hogy az áprilisi Grafikai Szemlében közölve van. Az első választmányi ülés megbízásából több előterjesztést teszek a mai havi ülésnek s kérem, hogy azokról véleményt mondani, esetleg azokat elfogadni sziveskedjenek. Ilyen első sorban a választmánynak az az indítványa, hogy a mai fölőlvásó-ülés szavazzon meg a pénztárosnak mult évi buzgó működéséért tíz arany tiszteletdíjat s egyszersmind — mivel ezt a közgyűlés elmulasztotta — a felmentvény megadása mellett, szavazzon neki jegyzőkönyvi köszönetet. Ugyancsak a mult választmányi ülésen mutatta be *Gelléri* tagtárs a Grafikai Szemle mérlegét, s azt a mai havi ülésen is felolvassuk:

Bevétel: Egész éves előfizetők után 94 frt, első fél éves 31 frt, második fél éves 21 frt, hirdetések után 796 frt 38 kr., egyes példányokból 28 frt 30 kr., melléklési díjakból 20 frt, függő követelések 18 frt, összesen 1008 frt 68 kr. — *Kiadás:* Postai költségekre 20 frt 55 kr., előfizetés szaklapokra 25 frt 50 kr., hirdetés-jutalékokra 7 frt 50 kr., vegyesekre 49 frt 49 kr., nyomatási költségekre 585 frt 20 kr., egyenleg mint nyeresemény 320 frt 44 kr., összesen 1008 frt 68 kr.

E szép anyagi eredmény kimutatása után indítványozza a választmány a mai havi ülésnek: szavazzon meg a lap szerkesztőjének, mint eddig mindig, tiszteletdíjúl 25 aranyat, főmunkatársának 10 aranyat, és adminisztrátorának szintén 10 aranyat. — Tudvalevő dolog az körünk minden egyes tagja előtt, hogy a mult évi szaklapkiállítás ismertetésére *Firlinger* Károly tagtárs lett felkérve. Hogy miképen felelt meg szaktársunk e nehéz feladatnak, arról meggyőződhetett mindenki, a ki az erről írt közleményeket a Grafikai Szemle hasábjain olvasta. A választmány — méltányolva *Firlinger* fáradságos és tanulságos munkáját — minden egyes közleményét egy tizkoronás arannyal óhajtaná jutalmazni a szaklapkiállítás ismertető munkát s kéri a mai havi ülést, hogy ezt helybenhagyni sziveskedjék.

Vége megemlítem még, hogy a tanoncz-szakiskola ügyében kiküldött bizottság már majdnem befejezte az előkészítés munkálatait s rövid idő alatt arról jelentést fog tenni a választmányunk.

Beleptek a Körbe: *Ádám Hermann*, *Grabovszky Gusztáv*, *Gábori Károly J.*, *Kernmüller Ernő*, *Márton Ferencz*, *Sauer Salamon*, *Grósz J. Károly*, *Grünfeld Lajos*, *Weisz Gyula*, *Sziklai Sándor*, *Kasztriener Ármán*, *Zimmer Ármán*, *Braun Elemér*, *Cserr Ferencz*, *Ádám Dezső*, *Politzer Dezső*, *Klein H. Lipót*, *Privigyey Emil*, *Stroh Lajos*, *Kozma Adolf*, *Kövér János*, *Krak Endre*, *Kohn Tivadar*, *Weisz Vilmos*, *Novák László*, *Ligeti Jenő*, *Köksz Samu*, *Werth László*, *Gärtner Manó*, *Schwartz József*, *Bressán Gyula*.

Küléptek: *Wandra Lajos*, *Varga Géza II.*, *Szalacsy József*, *Wachsmann Antal*, *Sulkovszky Fer.*, *Preisich Jakab*, *Virág Ármán*. *Hátralék miatt lörvölve lettek:* *Weisz Ede*, *Deutsch Zvoimir*, *Jellinek Emil*, *Kiss Nándor*, *Martinkovits Antal*, *Pottok Miksa*, *Schiller Ignác*, *Silberer Arnold*, *Szlatinka Endre*, *Takács Lajos*, *Virágh Sándor*.

Mivel a titkári jelentésre senki se tett észrevételt, elnök annak minden egyes pontját elfogadottnak nyilvánította.

Ezzel az ülés véget ért.

Tichy Ákos, titkár.

Figyelmeztetés. Miután a Szakkörnek a Feszty-körkép-jegyeket készpénzért kell vásárolni, azok csak *Tichy Ákos* titkárnál (*Részvénynyomda*), *Rencsisovszky* Ferencz pénztárosnál és *Novitzky* N. Lászlónál lesznek ezután darabonként 32 kr-ért kaphatók.

Április hónap a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Államnyomda 2.70, Athenaeum 9.—, Buschmann 1.90, Budapesti Hírlap —.—, Corvina 5.10, Czettel és Deutsch 1.80, Egyetemi ny. 3.—, Fischer és Mika —.60, Franklin —.—, Hornyánszky —.—, Hungária 3.—, Kosmos 2.10, Légrady 1.50, Márkus 2.10, Neuwald —.60, Nagy Sándor 3.90, Neumayer 2.10, Országgy. Ért. —.—, Pátria 3.60, Pallas 6.60, Posner 1.50, Pester Lloyd —.—, Részvény 7.70, Rózsa K. és neje —.—, Wodianer 2.40. — Egyesek: Schwartz I. J. —.30, Káhn S. —.30, Fekete F. —.60, Fischek Henrik —.30, Goldstein J. —.30, Sziklai S. —.30, Matuszka S. 1.50, Ancsán József 1.50, Reisinger J. 2.10, Szabó Pál —.30.

Körünk megkeresésére Krecsányi Ignác úr, a krisztinavárosi szinkör igazgatója, kedvezményes jegyeket bocsátott a kör tagjainak rendelkezésére. Ezen kedvezményes jegyek váltásához szükséges utalványok darabonként egy kr.-ért kaphatók Weinberger Dezső (Franklin), Pamuk Ferencz (Athenaeum), Wözner Ignác (Pátria), Gelleri Mihály (Pesti részvénytársaság), Schwind Béla (Pester Lloyd), Benes Sándor (Pallas), Novitzky N. László (anya-egylet) uraknál és Rencsúoszy Ferencz szakköri pénztárosnál (VI., Csengery-utca 49. II. 22).

Mérsékelt jegyárak:

Nagy páholy	3 frt	I. rendű körszék . . .	40 kr.
Zsölyeszék	90 kr.	II. » » » » »	30 »
I. rendű zártszék	70 »	Földszinti bemenet . .	35 »
II. » » » » »	55 »	Karzati zártszék . . .	40 »

Vasárnap és jutalomjátékoknál földszinti bemenetre jegyek nem adtnak ki.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

G. J., Arad. A kérdeztet s a szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. törvényczikk 2. és 5. §-a szerint: »Többeknek irodalmi adalékaiból való műve, mint egységes egésze nézve, a szerkesztő a szerzővel egyenlő védelemben részesül. Továbbá: »Az írói műnek gépi lőbb-

szőrösítése, közzététele és forgalomba helyezése, ha az a jogosult beleegyezése nélkül történik, a szerzői jog bitorlásának tekintetik és tilos. Az, hogy a mű többszörösítése, közzététele és forgalomba helyezése egészben vagy részben történt, a tilalom tekintetében különbséget nem tesz» stb. Különben a törvény néhány krajczárért bármely könyvkereskedésben kapható.

Előfizető. Soha se volt az említve lapunkban, hogy a *Grafikai Szemle* havonként kétszer fog megjelenni. Vannak ugyan sokan, akik ezt minél előbb óhajtanák; de hát bizony ez mindaddig csak óhajlás marad, míg a szaktársak, de különösen a főkör urak részéről nagyobb érdeklődést nem tapasztalunk. Azt tudjuk, hogy ingyen igen szívesen fogadják lapunkat bármely főnök; előfizetni azonban csak valamely német vagy külföldi szaklapra szokott. Tisztelet a kivételeknek.

A MUNKAADÓK SZIVES FIGYELMÉBE! Egy szolid, modern nyomdász, kinek széleskörű tájékozottsága lévén, minden, a nyomdászat terén előforduló manipulálandó teendők körül, u. m.: a legkomplikáltabb szedészetben, a papír-árúkbán, a nyomtatványok árának helyes meghatározásában, valamint az üzleti könyvvitelben is, továbbá bő tapasztalatai vannak a községi jegyzők igényeinek megfelelő kiszolgálásban, vagyis a községi kész nyomtatványok, irodai szerek stb. ismerésében — minden ambíció nélkül — keres *üzletvezetői, könyvelői* vagy *művezetői állást* rövid idő alatt, melyre vonatkozólag csakis zárt ajánlatok »Haladás!» jelige alatt kértnek e lapok kiadóhivatala útján.

A lap papírosa a hermaneci papírgyárból. — Szövegbetű az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölös szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * Főmunkatárs: BAUER JÁNOS M.

Három darab használt, de kitűnően javított és rekonstruált

KÖNYOMDAI GYORSSAJTÓ

(Swiderski lipesei cég gyártmánya, kö-nagyság 65 × 90 cm.) eladó. E gépek a Waldherr & Comp. bécsi gépgyárában megtekinthetők. A gépek olcsó áron és kedvező fizetési feltételek mellett adtnak el.

Raktárból ajánlok jótállás mellett, használt, de igen jó karban levő gépeket, u. m.:

Egy könyomdai kézi gyorsajtót

(Mailänder cannstadi gyártmánya, nagyság 60 × 80 cm.) 400 frt-ért; több használt, de a gyárban a legjobb állapotba hozott, egészen vasból való, legújabb konstrukciójú

Könyomdai emeltyűs kéziajtót

(berlini gyártmány, kö-nagyság 60 × 80 cm.) készpénzfizetés mellett.

MANN H. szakiizlote, könyv- és kö-nönyomdák részére

Prágában, Kremenetzgasse 12/n.

Betűöntőde

Ludwig & Mayer

M/m. Frankfurtban.

Ajánlja általánosan elismert, legjobb anyagból készült

KENYÉR, CZIM- ÉS DÍSZBETŰIT,

KÖRZETEIT

és egyéb

DÍSZITMÉNYEIT.

A cég képviselője Budapesten

FRUND JÓZSEF

Király-utca 112., II. em.

Nagy választékot tart a legkülönfélébb
 czélszerű és divatos

Könyv- és Czimirásokból.

Elvállal igen jutányos áron egész
 nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

**BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDE
 BUDAPEST**

VII., Király-uteza 83. sz.

★

Polytonos készletben tart szerb és
 héber betűket, körzeteket és kizá-
 rásokat, nyomdai szerelvényeket,
 betűszekrényeket és állványokat,
 a leggyorsabban készítve és legjobb
 minőségben kiállítva.

Chemigrafiai műintézet

CZINKOGRAFIA

Divald Károly

Tényképészeti Műintézete

BUDAPEST

IV., KOSSUTH-UTCZA 1. SZ.

FERENCZIEK BAZÁRA.

Készít kifogástalan kivitelben

AUTOTYPIAI CLICHÉKET

rézre, zománczozott felülettel.

★

Árak jutányosak. * Minták kívánatra ingyen.

Ujság, mű,
illusztráció,
 díszmű,

másoló

és mindenféle
 színes festékek,
 kenczék, bronzok.

»Patent«

gelatin
 hengeranyag
 stb.

Államilag kedvezményezett festékgár.

Kurzmeil János
 * Telefon 270 és Társa

Első Magyar

Könyv- és Könyomdai Festék-Gyár
BUDAPESTEN.

Iroda és raktár:

Gyárak:

V. kerület, Bold-utca
 23. szám.

IX., Márton-utca 19.,
 Vendel-utca 17.

★

A temesvári kiállításán ezüst éremmel
 díjazva.

Könyv- és könyvmdai
szines és fekete festékek gyára.

Huber Mihály

ALAPITTATOTT 1780-BAN.

München és New-York.

Kizárólagos képviselői Magyarország
és a keleti tartományok részére

Fuchs David
Budapest

IV. kerület, Újvilág-utca 6. sz.

Eme dúsan felszerelt raktárból bármimemű
megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Arjegyzékekkel és nyomásmintákkal kívánatra
készséggel szolgáltk.

Chemigrafiai műintézet.

FISCHER LIPÓT
BUDAPEST

IV. ker., Kossuth-utca 8. szám.

Clichéket, árjegyzékek, könyvek,
hirdetések s nyomtatványok képes
kiállítására

kifogástalan kivitelben, gyorsan és leg-
olesőbb áron készít.

★

Vidéki megrendelések pontosan eszközöl-
tetnek.

GANZ és TÁRSA

Vasöntő és Gépgyár Részvény-Társulat
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai: TELEFON 1200.

Vas- és aczelöntvények,

Gáz- és petróleum-motorok,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel.

Gázmotoraink következő előnyökkel bírnak: olcsó
ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolatyú elhagyása, kis tör-
fogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás
csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és
könnyen eszközölhető.

Turbinák

a helyi viszonyok szerint szerkesztve, pontos szabályozással.

Transmissiók

(közlőművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Elektromos világítási berendezés és erőátvitel

nagyobb távolságra is, saját kibróbált rendszerük szerint.

Papir- és farost (cellulose) gyártására szolgáló gépek.

500. sz.

GRAFIKAI SZEMLE

1894. ÉVFOLYAMÁHOZ

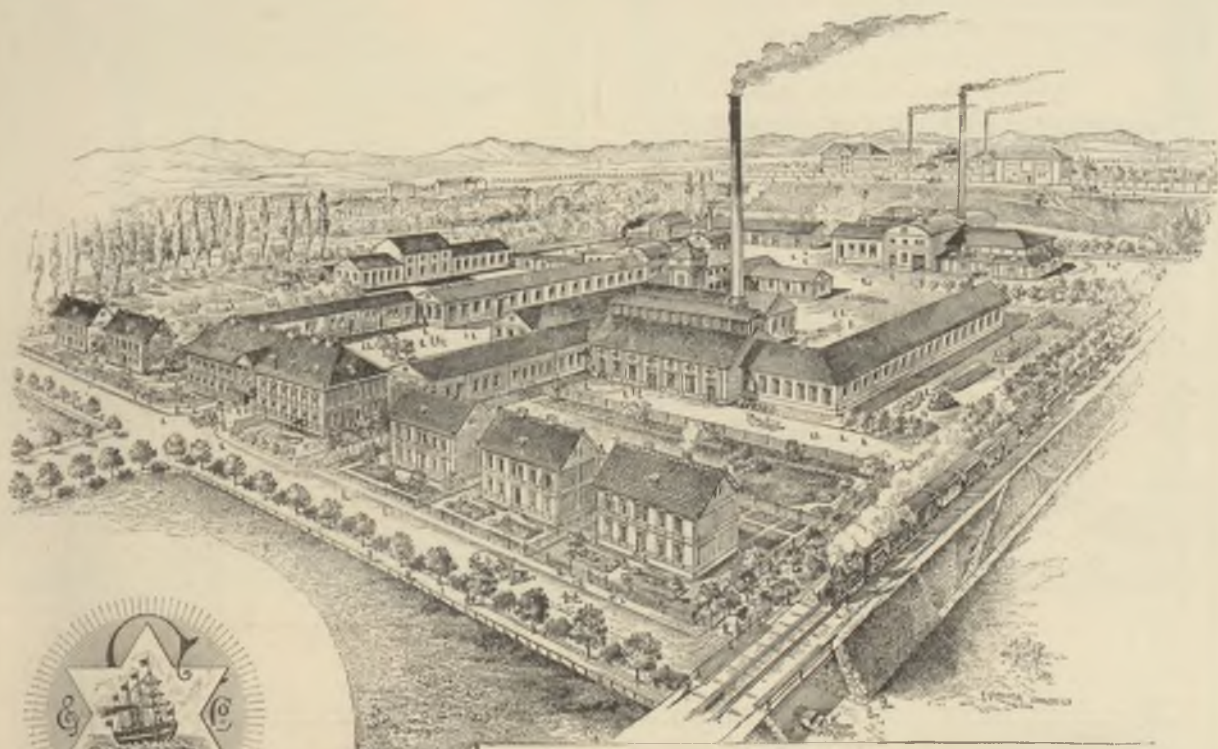
DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

(kék és piros színben)

átjegyezhetők a kiadóhivatalnál. Ára vidékre
67 kr., helyben 60 kr.

Könyv- és Könyomdai Festékgár

Koromégetés * Kenczefőzés * Hengeranyag

Gyár Klein-Schwechaton (Bécs mellett) van.

SCHIFF, SRPEK & COMP.

I., Lothringerstrasse 3. * KÖZPONT: BÉCS, * I., Lothringerstrasse 3.

A gyár február közepén kezdte meg üzemét.

A gyártmányok védjeggyel vannak ellátva. A védjegy a fenti kép alsó részén látható.

A cég budapesti kizár. képviselője és raktára

KALMÁR LAJOS

Budapest, VII., Dohány-uteza 10. sz.

Bécs kizár. képviselője és raktára

JULIUS POLLAK

Bécs, IX/3., Frankgasse 5. sz.

Távírat: SCHIFF SRPEK WIEN. Telefon 8736.

Posta-takp. Clearing 805.487. Canto: Anglo-Bank Bécs.

Böle József

Nyomdai asztalos

Budapest, VIII., Vas-utca 7. sz.

Mindennemű könyvnyomdai fa-felszerelések, szekrények, regálisok első kézből gyári áron.

Állandóan dúsan felszerelt raktár.

1887—1894. évfolyam.

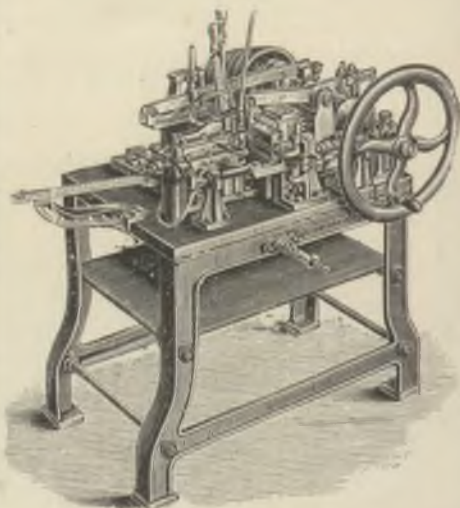
Legalkalmasabb és leg-
hasznavehetőbb
ajándék tanon-
czoknak

Magyar Nyomdászok Évkönyve

A
nyolcz
évfolyam
ára együttesen
megrendelve 3 ft
50 kr., egyenkint 50 kr.

Megrendelhető a Gr. Sz. kiadó-
hivatalnál Budapest, Hold-u. 7.

GÉPGYÁR Különlegességek az öntőde, rézleányártás töm-öntőde és galván-lemezek minden szükségleti kellekeiből s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekből

KÜSTERMANN & COMP.

BERLIN, N. 20.

UJ COMPLETT ÖNTŐ-GÉPEK.
Főlülmulhatlan, utól nem ért munkaképességgel. Pontos magasság, csekély anyag-vesztéseség.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papírkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papíráruk.

GESCHÜTZT.

Myrtle
Mark

DEPOSÉ.

<p>GÉPGYÁR</p> <p>HOGENFORST A.</p> <p>LIPCSE.</p> <p>A nyomdaiparhoz tartozó összes gépek és szerek. Tömöntöde. Galvanoplasztika.</p>	<p>HAMMA.</p> <p>FRANKENTHALI GÉPGYÁR.</p> <p>ACCIDENS-GYORSSAJTÓK,</p> <p>egyszerű, kettős és két szint nyomó gyorssajtók.</p> <p>→ Legmagasabb kitüntetések! →</p>	<p>RONNIGER O. UTÓDA</p> <p>BERGER H. GÉPGYÁRA</p> <p>LIPCSEBEN.</p> <p>A könyvkötők részére szükséges összes gépek.</p> <p>◆ GÉPEK ◆</p> <p>dobozgyárak, dombornyomó- intézetek részére és fényüzési papircikkék előállítására.</p>
<p>Árjegyzéket bérmentve küld a vezérképviselő</p> <p>ANTON SCHROPP, WIEN, VII., Döblergasse 10.</p>		

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYÁR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.
(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★

Itató-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzaeszkógyár.

Tömöntöde

Galvanoplasztika

A. Numrich & Co.

Lipce

BETÜÖNTÖDE, RÉZLÉNYIA
és
RÉZBETŰK GYÁRA.

★

A t. nyomdatulajdonosok figyelmébe ajánlja
termékeit szükségleteik beszerzésénél.

A legkitűnőbb kemény érez, igen
olesó árak és méltányos fizetési
feltételek.

Próbákkal kívánatra szive-
sen szolgálnak.

Beit & Co. *früher Beit & Philippi*
HAMBURG
Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és
színes
Könyv- és nyomdai
festékeket

Hammonia hengeranyagot
KENCZÉKET.

Képvisező az osztrák-magyar mon-
archia többi részére:
FRIEDRICH POLACSEK
Wien, Favoritenstr. 13.

Vezérképviselőség
és gazdagon felszerelt raktár **MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST** Főraktár és iroda:
V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.
Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duzzol autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithographia útján a legjutányosabban és pontosan sokszorosítainak.

*Külön bevon-
dású képek
kiváló fény-
képfelvételeire.*

Rust J. K. és Társa
BETÜÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KER., GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzettek, ékítmények, rézleányok és vignetták.

Kitüntetve a császári sas használati jogával. — Mérsékelt árak. Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, M. m. Frankfurt, Nürnberg stb.

Wörner J. és Társa

Gépgyár és Vasöntöde Budapesten.

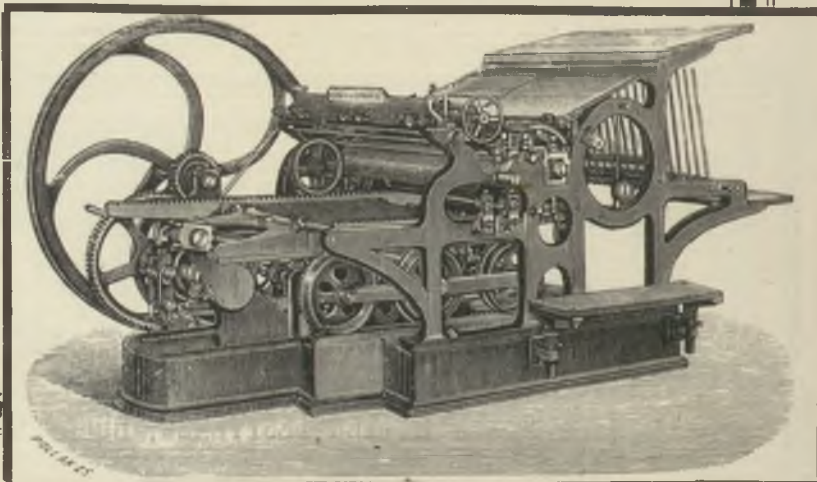
Készít: Egyszerű és kettős gyorsajtókat. — Kétszínnyomású gyorsajtót. HUNGARICA láb- és kézilajtásra berendezett gyorsajtókat. Amerikai rendszerű téglanyomású gyorsajtókat.

Papírvágó- és lyukasztógépeket. Aranyozó prést könyvkötőknek. Símitó és csomagoló préseket. Töm-
öntő-készülékeket.

Minden e szakba vágómunkák és javítások elvállaltatnak.

Betűszekrények és állványok.

Körforgású nyomógépek a legújabb szabadalmazott rendszer szerint.

Rézlénia-gyár és
betüöntöde
BERTHOLD H.
BERLIN SW.
Belle-Alliance-Strasse
88 sz.

Teljes
nyomda-bérendezések.

Mintalapok
és árjegyzékek kívánatra
ingyen és bérmentve.

Gyors szállítás
és jutányos árak.

Könyv- és könyvmdai
festékek gyára.

WÜSTE F.

— BÉCS —
I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő-
és könyvnyomdák részére,
valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű
festékeket,
hengeranyagot
és
firniszt.

Szükség esetén

Postapapírokban: fehér és színes, Bankpost, ivrét, negyed és nyolczad alakban, vonalozva és kockázottan;

Író és fogalmazó papírok: irodai, posta és minden alakban;

Okmány- és könyvpapírok;

Nyomató papírok: famentes, középfinom és közönséges, újságok, folyóiratok és könyvek, zeneművek és könyvmdai munkák részére;

Ilustrációk nyomtatására szolgáló papírok amerikai módszer szerint előállítva: díszművek, fény- és színnyomatok, metszetek részére;

Színes papírok: borítékok, falragaszok, újságmelléletek stb. számára;

Karton-papírok: fehér, színes és levelezőlapkarton a legnagyobb választékban;

Rajzpapírok: tekercsek és ívekben;

Itatós- és szürlepapírok;

Csomagoló és göngyölő papírok: minden czélokra;

Fénylemezek (posztónyirólemezek) és mindennemű

Lemezekben

kérem szives megbízásaival hozzám fordulni.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉS
ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁR

Budapest, V. kerület, Gyapju-uteza 6. szám.

BETÜÖNTŐDE RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI., Desseuffy-uteza 32. VI., Desseuffy-uteza 32.

Egész nyomdai berendezések ♦ ♦ ♦
 jutányosan és gyorsan foganatosítatnak.

Tolyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román
 és bolgár ékezetű

Könyv- és Czímírásokban
 továbbá
Körzetek és Kizárások

A legkülönfélébb ékítmények és egyéb nyomdai
 felszerelvényekben.

E lap szövege az öntőde betűivel nyomtatott.

Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szokolca. Skarnitzl József örökösei.	Szerencs. Simon József.	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária« könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János.	Szigetvár. »Corvinae«-nyomda (tulajd. Friedl Dávid).	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Orosháza. Althstädter M. J. Kellner Albert. Veres Lajos.	Rimaszombat. Gyórfy P. G. Rábely Miklós.	Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szilágy-Somlyó. Bölöni Sándor.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser Benő. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzen. Popovics Testvérek. Szerb kolostorok könyv-nyomdája.
Ó-Becse. Löwy Lajos. Ivanits és Gavansky.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szolnok. Bakos Istvánné. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. »Szolnoki Híradó« ny. Wachs N.	Ungvár. Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szászváros. »Minerva« nyomda r.-tars.	Szombathely. Aptel N. Bertalanffy József. Fekete István. Gábrriel Ágoston. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk főlk-nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Salgó-Tarján. Friedler Armin.	Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pazmány« könyvnyomda.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitrai Gazd. Egylet nyomdája.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Litteczky Endre »Szabadsajtó« nyomdája.	Tapolcza. Löwy B.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sárvár. Jacoby Bálint.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Fürtös Testvérek. Schulhof Károly. Várnai Lipót.	Tata. Engländer Jakab.	Versecz. Kirchner J. E. özvegye. Kassanovits M. Kehrer Lajos. Weitl és Veronits.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosanics M. Miklós. Wittigschlager Károly.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája: Steinfeld Jenő.	Szeghalom. Kovács Antal.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövetkezeti nyomda. »Délmagyarországi Közönlöny« nyomdája (tul. Magyar D. S.)	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda. Egyházmegyei könyvny.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes. Selmeczbánya. Joerges A. özvegye.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tolna. Csanád-egyházmegyei nyomda. Kiss L. Mangold Sándor. »Posaunae« nyomdája. Rác M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Unio«-könyvnyomda (tul. Ifj. Stelner Károly).	Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pécs. Madarász Béla. Taizs József. Telegdi Armin.	Sepsi-Szt-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székelyhid. Kohn Sámuel.	Topolya. Wilheim Miksa.	Zala-Szentmihály. Seres Samu.
Pécska. Ruber István.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó József.	Székely-Udvarhely Becsek Dániel.	Torda. Pollak Móricz. Harmath Józsefné.	Zólyom. Nádosi G.
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Sopron. Breiner E. és Fia. Littfess Károly. Romwalter K. és Fia. Reininger Armin. Blum Armin.	Székesszeffjérvár. Kaufmann Fáni. Márián György. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesszeff. és Vidéke« ny. »Szabadság«-nyomda, (tul.: Zelei Imre).	Török-Szt-Miklós. Rubinstein Sándor.	Zombor. Bittermann Nándor. Oblát Károly Rubinstein N.
Petrozseny. Figuli és Társa.	Stájerlak. Rose V.	Szempez. Fischer Náthán.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.	Zombolya. Wunder Rezső.
Pöstyén Gipsz H.	Sümege. Horvát Gábor.	Szentes. Sima Ferencz. »Szentes és Vidéke« nyomdája. Szentesi I. könyvnyomda-részvénny-társaság.		Zsolna. Áldori Manó.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt Mór. Grünfeld Lipót. Eder István. Kampf Müller Karoly. Schönberger Bernát. »Westungarischer Grenzboten« nyomdája. Wigand K. F.	Szabadka. Bittermann József. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Krausz és Fischer. Petrovits Dusán dr.	Szent-Gotthárd. Ifj. Wellisch Béla.		
	Szamos-Ujvár. Gör. kath. egyházmegyei nyomda. »Aurora« nyomda.	Szenicz. Bezso János és Társa.		
		Szered. Stern Dávid.		

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F. Kolešar N.	Hilok. Wortmann A.	Petrinja. Benkő Károly.	Varasd. Platzer József. Stiefler J. B.	Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Iván. Jovanovic Pajo. Kugli és Deutsch. Rulić Ferencz. Scholz Antal »Národne Novine« ny
Broód (Sz. m.). Schulmann H.	Kaproncza. Kostinčar K.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Laubner Károly.	Zengg. Luster Hubert.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Karlóca. Pavlović K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec F.	Zimony. Grabovački M. Sopron A. Baics S.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Károlyváros. Hauptfeld Károly.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker F.	Virje. Ljubić N.	Zsid. Manković P.
Gospic. Zupan M.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Grosse küstenländische Buchdruckerei.	Vukovár. Jancsik E.	
	Mitrovicza. Mitroviczai horvát könyvnyomda-részv.-társaság. Trumić Konstantin	Uj-Gradiska. Bauer Mór.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. KÖZPONTI VEZETŐSÉG: Budapest, VIII., Stáhly-utca 1. Elnök: Czettel Gyula; számvivő (pénztárnok): Steiner Adolf; hivatalnokok: Novitzky László, Zaka Lajos. — KERÜLETEK: **Arad:** Elnök: Muskát B.; pénztárnok: Buday Gyula. **Brassó:** Elnök: Feminger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rosa Viktor; pénztárnok: Streck A. Béla. **Kolozsvár:** Elnök: Gombos Ferencz; pénztárnok: Kujedán Gyula. **Nagyvárad:** Elnök: Freund Gyula; pénztárnok: Grósz Mór. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Kósa József. **Szeged:** Elnök: Zeisler M.; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Doraszil Ferencz.

Nagyszombati Könyvnyomdászok Egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Pozsonyi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Székhely: Pozsony. Elnök: Kalteisz J.; pénztárnok: Hampel Mihály.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-vetény-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre. Elnök: Ilrasche Ferencz (Kosmos-nyomda, Aradi-utca 8.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Lipták Lajos (Athenaeum-nyomda).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitelszövetkezet.

Elnök: Schwind Béla (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája).

»Ebredés« - dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-veténytárs.)

»Typographia« - dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

»Typographia« - dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdatulajdonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografičko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Wieser Adolf (Granitz-féle nyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mies Károly. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Hyna Adalbert, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Smečtagasse 599. II.

Felső-Ausztria. A felső-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben. Hirschgasse) Linzben.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyomók egylete. Az egylet elnöke: Prossen Nándor (Leon-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyomók egylete. (Družtvo tiskarjev, kamenopiscev in kamenotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Pavlicsek József, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klíma Károly, Thalgasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Mosslechner József (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyző-egylete. Elnök: Stingl Viktor (Styria-nyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyvnyomdászok egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Heinz Nándor, Ratiborer Vorstadt 36.

Tirol és Vorarlberg. A tiroli és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Bossmann Adolf (egyleti nyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgisch Bockdrukkersbond.) Elnök: F. Van Ausloos.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Blgarsko Typografsko druzestvo.) Elnök: Colakow Tódor, a bolgár államnyomdában, Szófiában.

Dánia. Den typografiske Forening i Kjöbenhavn. Elnök: Petersen V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhely: Páris, 20, Rue de Savoie.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Dornseiffer H., Beffort-nyomda (Louigny-út).

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Chamissoplatz 5, III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Donát Miksa, Langestrassé 48, III., Strassburgban.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladets« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdász-társaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, címzendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdamunkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Al. J. Stamate, Boulevard Elisabeth 39, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Amman H., Oberstrasse 81, St.-Gallenben.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: Eindström Otto, Beckmann-nyomda Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milojevits Péter, a szerb államnyomdában Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állnak velünk kölcsönösségben.

A Magyar
Nyomdászok Évkönyve

1895-ik X. évfolyama

megrendelhető a lapok kiadó-
hivatalánál.

Ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr.

Gyűjtőknek tiszteletpéldány jár.